

LASY PAŃSTWOWE W LICZBACH

2014

Lasy Państwowe

Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych

ul. Grójecka 127
02-124 Warszawa,
tel.: (22) 589-81-00
faks: (22) 589-81-71
e-mail: sekretariat@lasy.gov.pl
www.lasy.gov.pl

Lasy Państwowe są państwową jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, reprezentującą Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia. Sprawują zarząd nad lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa (bez parków narodowych, Zasobu Agencji Nieruchomości Rolnych oraz lasów oddanych w użytkowanie wieczyste), prowadząc gospodarkę leśną na zasadzie samodzielności finansowej, według kryteriów powszechnej ochrony lasów, trwałości ich utrzymania, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych. Cel ten jest realizowany zgodnie z planem urządzenia lasu opracowywanym dla każdego nadleśnictwa na okres dziesięcioletni.

W miarę możliwości przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych Lasy Państwowe wypełniają ustalenia wynikające z Zasad Leśnych i Agendy 21, uchwalonych w 1992 r. podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro, Deklaracji Ministrów Leśnictwa w Sprawie Ochrony Lasów Europejskich (Strasburg 1990, Helsinki 1993, Lizbona 1998, Wiedeń 2003, Warszawa 2007, Oslo 2011) oraz Protokołu z Kioto (2005), dotyczącego roli lasów w procesie kumulacji węgla. Po wstąpieniu Polski z dniem 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej, Lasy Państwowe realizują – w zakresie swoich kompetencji – wytyczne wynikające z postanowień programu Natura 2000.

Podstawą prawną działania PGL Lasy Państwowe są m.in.: ustawa o lasach z 28 września 1991 r. (tekst jedn. z 2011 r., Dz. U. Nr 12, poz. 59 z późn. zm.), Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (Dz. U. Nr 134, poz. 692) oraz zarządzenia i rozporządzenia wydane na podstawie ustawy o lasach.

Opracowanie oparte jest na „Raporcie o stanie lasów w Polsce 2013”, powstałym na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych w Instytucie Badawczym Leśnictwa, oraz na „Sprawozdaniu finansowo-gospodarczym PGL Lasy Państwowe za 2013 rok”.

LASY PAŃSTWOWE W LICZBACH

2014

Lasy Państwowe

CELE I ZADANIA LASÓW PAŃSTWOWYCH 3

ORGANIZACJA I ZATRUDNIENIE.

BADANIA NAUKOWE 4

Struktura organizacyjna 4

Zatrudnienie 6

Prace badawcze 7

ZASOBY LASÓW PAŃSTWOWYCH 8

Struktura użytkowania gruntów 8

Struktura powierzchniowa
siedlisk i gatunków panujących 9

Struktura wiekowa 12

Zalesienia 13

Charakterystyka zasobów drzewnych 14

FUNKCJE LASU 16

Funkcje przyrodnicze 17

Funkcje społeczne 18

Funkcje produkcyjne 20

HODOWLA LASU 23

OCHRONA PRZYRODY 24

PROJEKTY Z UDZIAŁEM ŚRODKÓW
UNII EUROPEJSKIEJ 26

OCHRONA LASU 27

Zagrożenia abiotyczne 27

Zagrożenia biotyczne 29

Zagrożenia antropogeniczne 37

ZAGROŻENIA TRWAŁOŚCI LASU 41

STAN USZKODZENIA LASÓW 42

PROMOCJA ZRÓWNOWAŻONEGO
LEŚNICTWA 44

SŁOWNICZEK 46

SKRÓTY 48

CELE I ZADANIA LASÓW PAŃSTWOWYCH

Zgodnie z zapisami ustawy o lasach z 28 września 1991 r., wraz z późniejszymi zmianami, oraz rozporządzeń i zarządzeń wydanych na mocy tej ustawy, głównym celem PGL Lasy Państwowe jest prowadzenie gospodarki leśnej według zasad powszechnej ochrony lasów, trwałości ich utrzymania, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych. Cel ten jest realizowany przez trwale zrównoważoną, wielofunkcyjną gospodarkę leśną, zgodnie z planem urządzenia lasu opracowywanym dla każdego nadleśnictwa na okres dziesięcioletni, w którym dla poszczególnych fragmentów lasów (drzewostanów) określane są cele hodowlano-ochronne i sposoby ich osiągnięcia.

Lasy Państwowe sprawują zarząd nad lasami będącymi własnością Skarbu Państwa (bez parków narodowych, Zasobu Agencji Nieruchomości Rolnych oraz lasów oddanych w użytkowanie wieczyste). Prowadzą gospodarkę leśną i zarządzają gruntami oraz innymi nieruchomościami i ruchomościami związanymi z gospodarką leśną, a także zajmują się ewidencją majątku Skarbu Państwa. Na bieżąco monitorują stan lasów, aktualizują powierzchnię i zasoby drzewne. Śledzą i prognozują stan zagrożenia pożarowego oraz występowanie szkodników i chorób drzew. Finansują prace badawcze, umożliwiające postęp w naukach leśnych i zapewniające naukowe podstawy działań gospodarczych.

Lasy
Państwowe
sprawują zarząd
nad lasami
Skarbu
Państwa

Lasy Państwowe w miarę możliwości przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych realizują ustalenia wynikające z:

- Zasad Leśnych i Agendy 21, uchwalonych w 1992 r. podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro;
- Deklaracji Ministrów Leśnictwa w sprawie Ochrony Lasów Europejskich (Strasburg 1990, Helsinki 1993, Lizbona 1998, Wiedeń 2003, Warszawa 2007, Oslo 2011);
- Protokołu z Kioto (2005), dotyczącego roli lasów w procesie kumulacji węgla.

Po wstąpieniu Polski z dniem 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej, Lasy Państwowe realizują – w zakresie swoich kompetencji – wytyczne wynikające z postanowień programu Natura 2000.

Jednym z bardzo ważnych zadań Lasów Państwowych jest udostępnianie lasów społeczeństwu oraz zwiększanie świadomości ekologicznej poprzez edukację przyrodniczo-leśną.

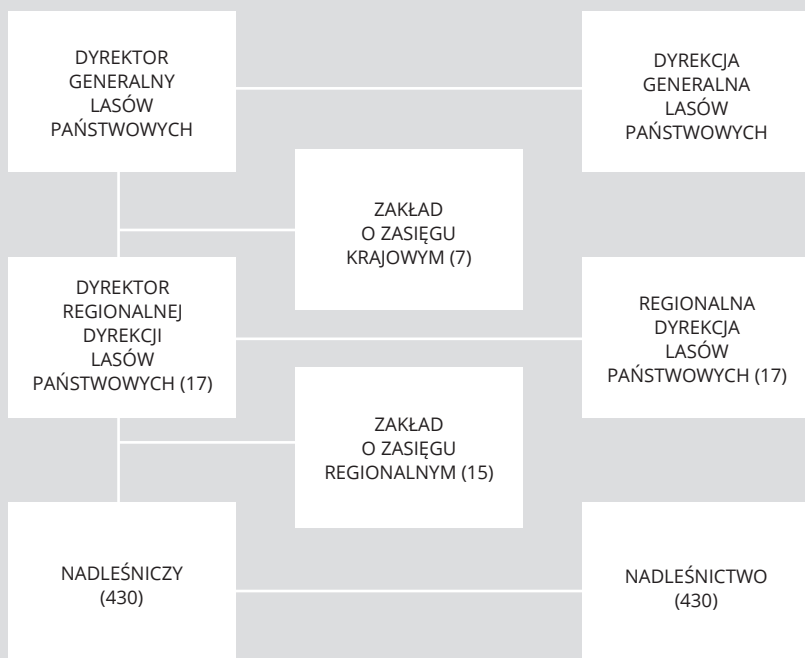
ORGANIZACJA I ZATRUDNIENIE. BADANIA NAUKOWE

Struktura organizacyjna

Las Państwowy są państwową jednostką organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej, reprezentującą Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia. Prowadzą działalność na zasadzie samodzielności finansowej.

Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny Lasów Państwowych przy pomocy Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych i dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych.

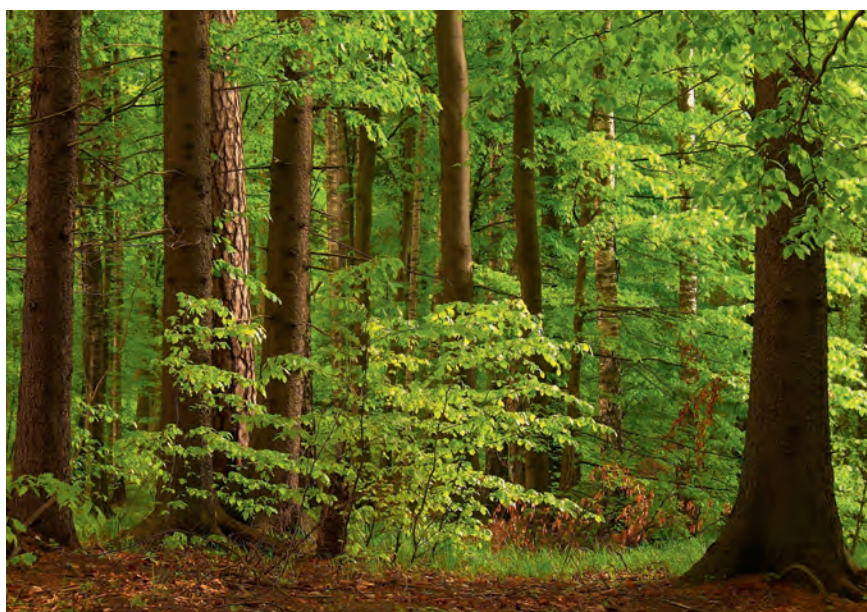
SCHEMAT TRÓJSTOPNIOWEJ ORGANIZACJI LASÓW PAŃSTWOWYCH
(stan na 31 grudnia 2013 r.)

Według stanu na 31 grudnia 2013 r. w skład Lasów Państwowych wchodziły następujące jednostki organizacyjne:

- Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych;
- 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych;
- 430 nadleśnictw;
- 15 jednostek organizacyjnych (zakładów) o zasięgu regionalnym, podlegających dyrektorom RDLP (3 zespoły składnic, 2 gospodarstwa rybackie, 2 zakłady transportu i spedycji, 3 zakłady usługowo-produkcyjne, 2 ośrodki transportu leśnego, 2 zakłady usług leśnych, ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy);
- 7 jednostek organizacyjnych (zakładów) o zasięgu krajowym, podlegających Dyrektorowi Generalnemu LP (Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych w Warszawie, Ośrodek Techniki Leśnej w Jarocinie, Zakład Informatyki Lasów Państwowych w Bedoniu i Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych w Warszawie) oraz dyrektorom RDLP we Wrocławiu (Leśny Bank Genów Kostrzyca w Miłkowie) i w Poznaniu (Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie).

Integralną częścią składową Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych było 9 zespołów ochrony lasu i 11 regionów inspekcyjnych Lasów Państwowych.

W Lasach Państwowych podstawową jednostką organizacyjną jest nadleśnictwo, kierowane przez nadleśniczego, który samodzielnie prowadzi gospodarkę leśną na podstawie planu urządzenia lasu oraz odpowiada za stan lasu. W 2013 r. funkcjonowało, tak jak w poprzednim roku, 430 nadleśnictw o przeciętnej powierzchni 17,5 tys. ha.

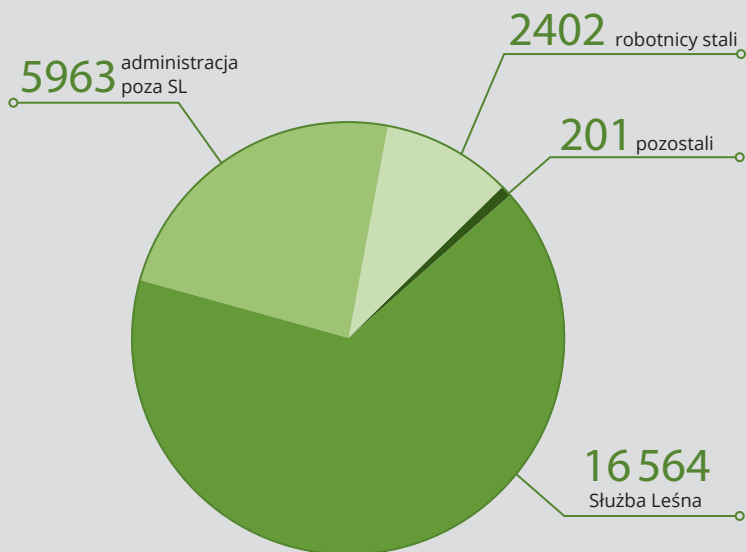
Zatrudnienie

W roku 2013 przeciętne miesięczne zatrudnienie w Lasach Państwowych wynosiło 25 103 osoby. Struktura zatrudnienia kształtowała się następująco:

1. W nadleśnictwach w tym: <ul style="list-style-type: none">• w Służbie Leśnej• na stanowiskach nierobotniczych poza Służbą Leśną• na stanowiskach robotniczych	22 878 osób 15 857 osób 4 928 osób 2 093 osoby
2. W zakładach • w tym na stanowiskach nierobotniczych	986 osób 532 osoby
3. W Dyrekcji Generalnej LP i biurach regionalnych dyrekcji LP (łącznie z ZOL-ami) • w tym w Służbie Leśnej	1 239 osób 696 osób

Analiza przeciętnego stanu zatrudnienia w Lasach Państwowych wykazuje wzrost zatrudnienia ogółem w stosunku do 2012 r. W roku 2013 zatrudnienie wzrosło o 283 osoby w porównaniu z rokiem poprzednim.

Według stanu na 31 grudnia 2013 r. w PGL Lasy Państwowe zatrudnionych było 25 385 osób, czyli o 454 osoby więcej niż w ostatnim dniu 2012 r.

STRUKTURA ZATRUDNIENIA w PGL Lasy Państwowe w 2013 r.

W 2013 r. na stanowiskach nierobotniczych wystąpił wzrost zatrudnienia o 340 osób, przy czym:

- w Służbie Leśnej o 179 osób w stosunku do roku 2012,
- na stanowiskach nierobotniczych poza Służbą Leśną o 161 osób w stosunku do roku 2012 roku.

Zmniejszenie natomiast zatrudnienia o 57 osób w porównaniu z 2012 r. nastąpiło na stanowiskach robotniczych.

LEGENDA:

SŁUŻBA LEŚNA

ADMIN. POZA SL

ROBOTNICZY OGÓŁEM

ZATRUDNIENIE W LASACH PAŃSTWOWYCH w latach 2010–2013

Prace badawcze

Badania naukowe prowadzone w 2013 r. przez jednostki naukowo-badawcze na zlecenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych miały podstawowe znaczenie dla rozwoju wszystkich dziedzin leśnictwa. Głównym wykonawcą badań był Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL).

W 2013 r. na realizację 83 tematów badawczych Lasy Państwowe wydatkowały środki funduszu leśnego w łącznej kwocie 42 913,4 tys. zł, w tym na tematy realizowane przez Instytut Badawczy Leśnictwa – 31 100,8 tys. zł (46 tematów), a przez uczelnie i inne placówki naukowe – ogółem 11 812,6 tys. zł (37 tematów).

Wyniki prac badawczych przekazywano do podległych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych oraz do innych jednostek spoza LP celem wdrożenia.

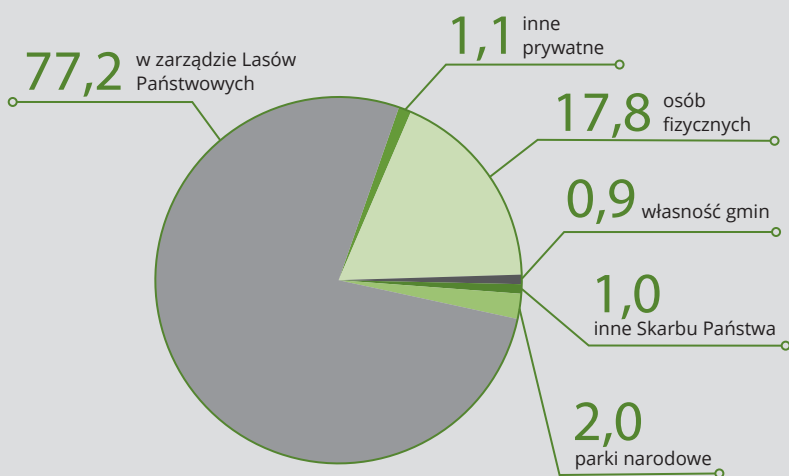
W 2013 r. LP
zleciły do realizacji

83
tematy
badawcze

ZASOBY LASÓW PAŃSTWOWYCH

Powierzchnia lasów w Polsce wynosi 9177,2 tys. ha (według GUS – stan w dniu 31.12.2013 r.), co odpowiada lesistości 29,4%. W strukturze własnościowej lasów w Polsce dominują lasy publiczne – 81,2%, w tym lasy pozostające w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe – 77,2%.

STRUKTURA WŁASNOŚCI LASÓW (%) W POLSCE (GUS)

Struktura użytkowania gruntów

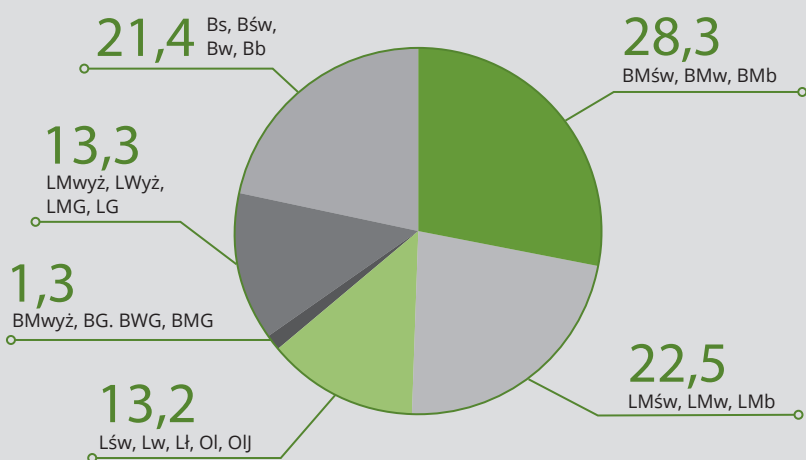
Według stanu na 31.12.2013 r. powierzchnia gruntów znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych wynosiła ogółem 7 597 698,34 ha. Struktura powierzchni wyglądała następująco:

• lasy razem	7 285 296,86 ha
w tym: grunty zalesione	6 977 968,86 ha
grunty niezalesione	107 453,82 ha
• użytki rolne	144 058,62 ha
• nieużytki	100 383,22 ha
• wody	8 931,64 ha
• zadrzewienia i zakrzewienia	11 881,09 ha

Struktura powierzchniowa siedlisk i gatunków panujących

Lasy w Polsce występują w zasadzie na terenach o najłagodniejszych glebach, co znajduje odzwierciedlenie w układzie typów siedliskowych lasu. W strukturze siedliskowej lasów przeważają siedliska borowe, występujące na 51% powierzchni lasów; siedliska lasowe zajmują 49%. W obu grupach wyróżnia się dodatkowo siedliska wyżynne, zajmujące łącznie 6,0% powierzchni lasów, i siedliska górskie, występujące na 8,6% powierzchni.

UDZIAŁ POWIERZCHNIOWY (%) siedliskowych typów lasu w Polsce (WISL 2009–2013)

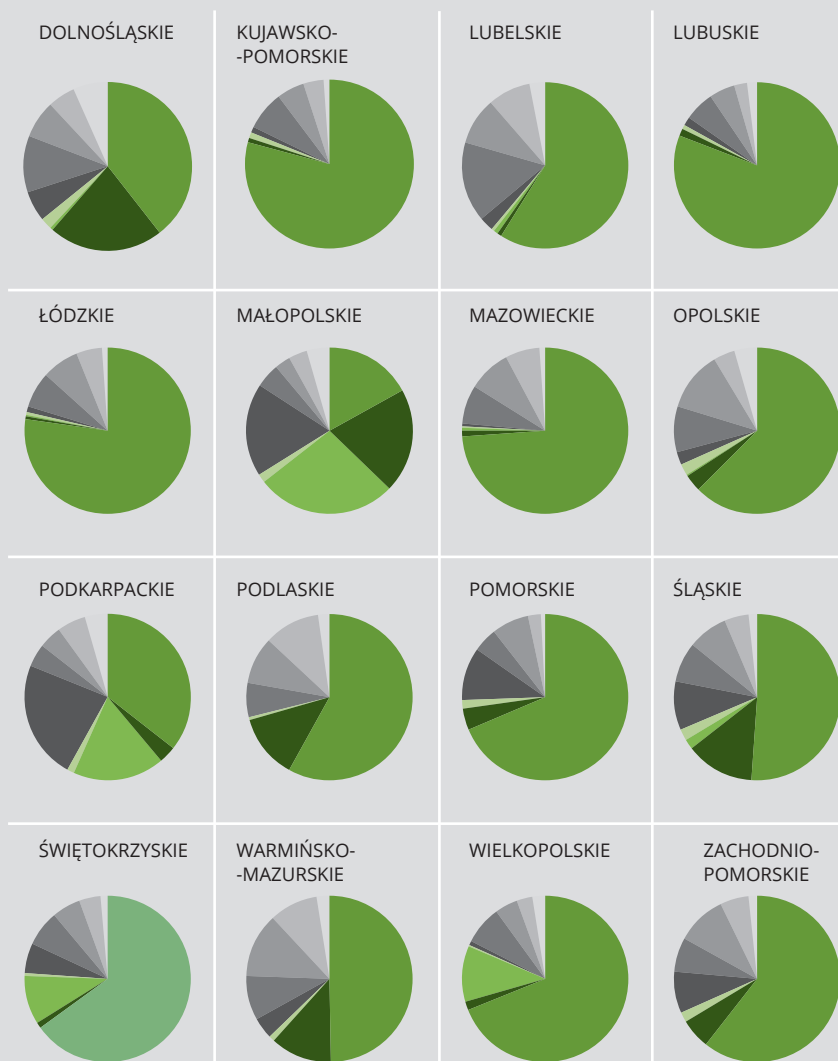
LEGENDA:

Bb – bór bagienny	Bs – bór suchy	LMśw – las mieszany świeży
BG – bór górski	Bśw – bór świeży	LMw – las mieszany wilgotny
BMb – bór mieszany bagienny	Bw – bór wilgotny	LMwyż – las mieszany wyżynny
BMG – bór mieszany górski	BWG – bór wysokogórski	Lśw – las świeży
BMśw – bór mieszany świeży	LG – las górski	Lw – las wilgotny
BMw – bór mieszany wilgotny	Lł – las łęgowy	Lwyż – las wyżynny
BMwyż – bór mieszany wyżynny	LMb – las mieszany bagienny	Ol – ols
	LMG – las mieszany górski	OJ – ols jesionowy

Rozmieszczenie typów siedliskowych lasów w Polsce jest zróżnicowane. Największym udziałem siedlisk lasowych charakteryzują się województwa małopolskie i podkarpackie, odpowiednio 86% i 74%. Najwyższy udział siedlisk borowych (70%) występuje w województwie lubuskim.

Przestrzenne rozmieszczenie siedlisk w dużym stopniu znajduje odzwierciedlenie w strukturze przestrzennej gatunków panujących. Poza obszarem górskim, gdzie w składzie gatunkowym obserwuje się większy udział świerka, jodły i buka, w większości kraju przeważają drzewostany z sosną jako gatunkiem panującym.

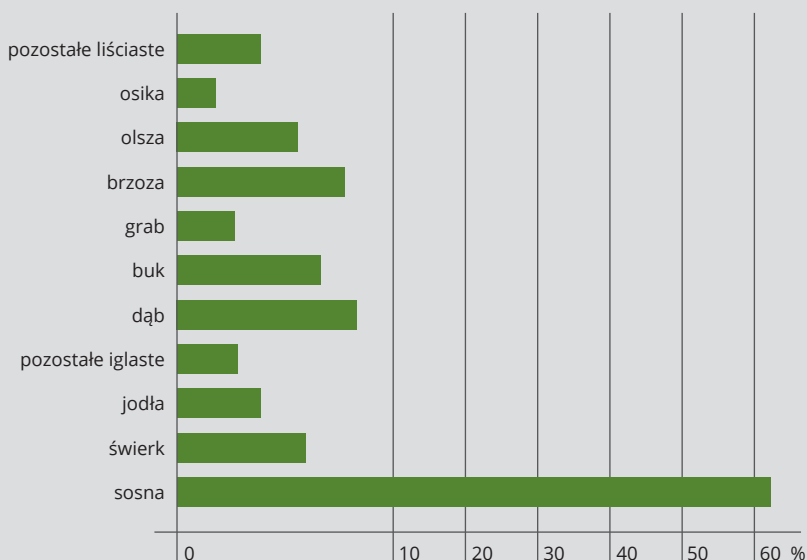

PRZESTRZENNE ROZMIESZCZENIE DRZEWOSTANÓW w układzie gatunków panujących (WISL 2009–2013)

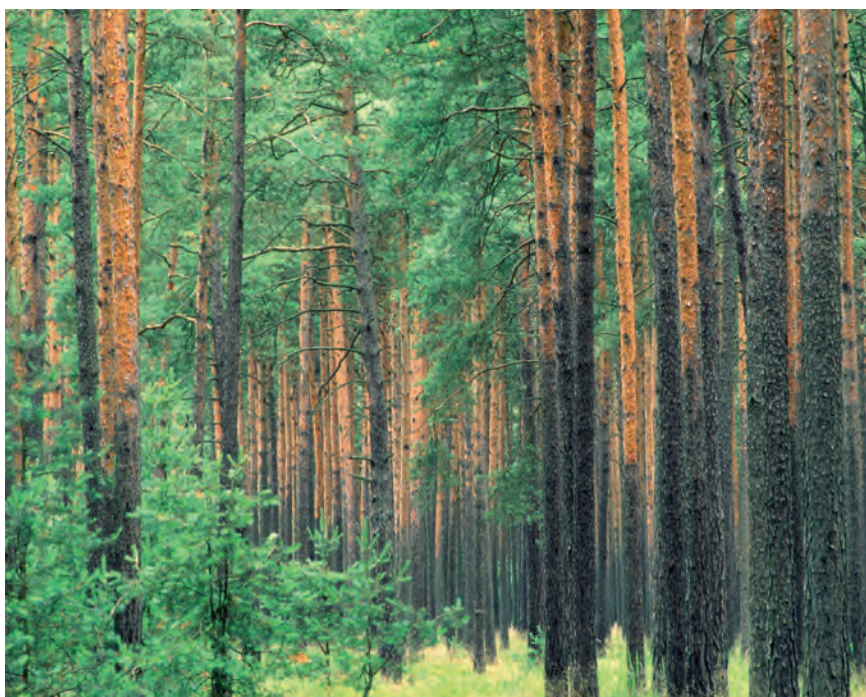
LEGENDA:

BUK	OLCHA	ŚWIERK
DĄB	INNE LIŚCIASTE	JODŁA
BRZOZA	SOSNA	INNE IGLASTE

Gatunki iglaste dominują na 69,6% powierzchni lasów Polski. Sosna, która według WISL zajmuje 60,9% powierzchni w PGL LP, znalazła w Polsce najkorzystniejsze warunki klimatyczne oraz siedliskowe w swoim eurazjatyckim zasięgu, dzięki czemu zdołała wytworzyć wiele cennych ekotypów (np. sosna taborska lub augustowska).

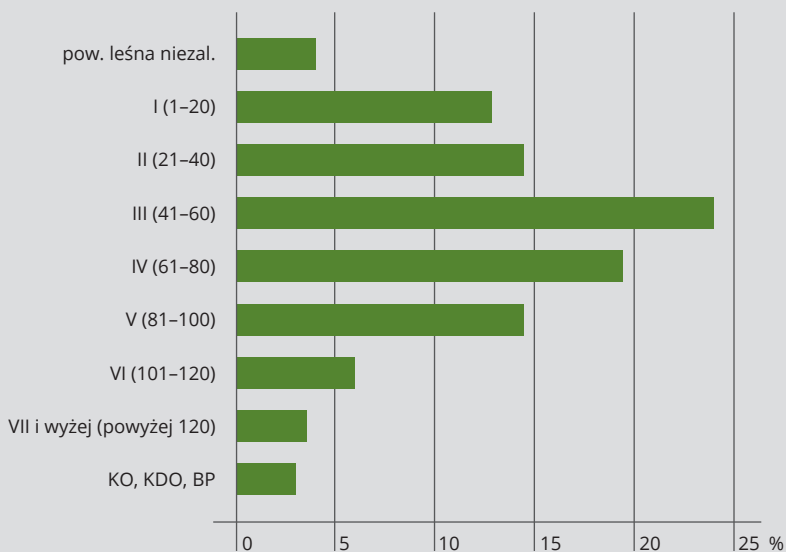
UDZIAŁ POWIERZCHNIOWY GATUNKÓW panujących w Lasach Państwowych (WISL 2009–2013)

Struktura wiekowa

W wiekowej strukturze lasu dominują drzewostany III i IV klasy wieku, występujące odpowiednio na 26,0% i 18,9% powierzchni. Drzewostany powyżej 100 lat wraz z KO, KDO i BP zajmują w PGL Lasy Państwowe 12,0% powierzchni. Udział powierzchni niezalesionej wynosi 3,2%.

**STRUKTURA UDZIAŁU POWIERZCHNIOWEGO DRZEWOSTANÓW
według klas wieku w Lasach Państwowych (WISL 2009–2013)**

Zalesienia

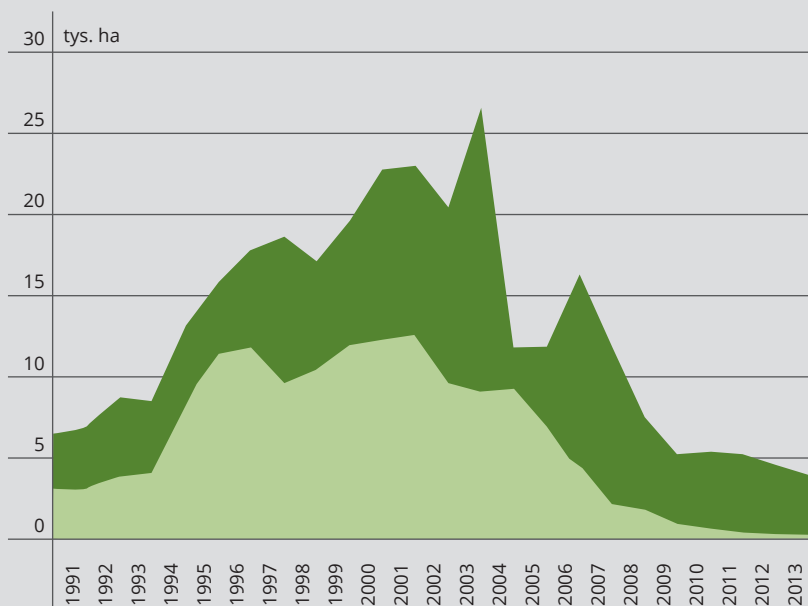
Zwiększanie powierzchni lasów następuje poprzez zalesianie gruntów nieleśnych użytkowanych rolniczo lub stanowiących nieużytki, wynika również z przekwalifikowania na lasy innych gruntów pokrytych roślinnością leśną.

Podstawą prac zalesieniowych w Polsce jest „Krajowy program zwiększania lesistości” (KPZL). Z inicjatywy i na zlecenie Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa program został opracowany przez Instytut Badawczy Leśnictwa i w dniu 23.06.1995 r. zaakceptowany do realizacji przez Radę Ministrów. Głównym celem KPZL jest wzrost lesistości kraju do 30% w 2020 r. i 33% w roku 2050 oraz zapewnienie optymalnego przestrzennie-czasowego rozmieszczenia zalesień.

W roku 2013 wykonano zalesienia (sztuczne) na 4078 ha gruntów wszystkich kategorii własności. Powierzchnia zalesień w 2013 r. była o 801 ha (o 16%) mniejsza niż w roku 2012.

Duży spadek powierzchni zalesień odnotowano również w Lasach Państwowych, gdzie w 2013 r. zalesiono sztucznie zaledwie 384 ha, wobec 9,7 tys. ha w 2004 r. Przyczyną było drastyczne zmniejszenie powierzchni gruntów porolnych i nieużytków przekazywanych Lasom Państwowym do zalesień przez Agencję Nieruchomości Rolnych.

Celem KPZL jest wzrost lesistości kraju do **33%** w roku 2050

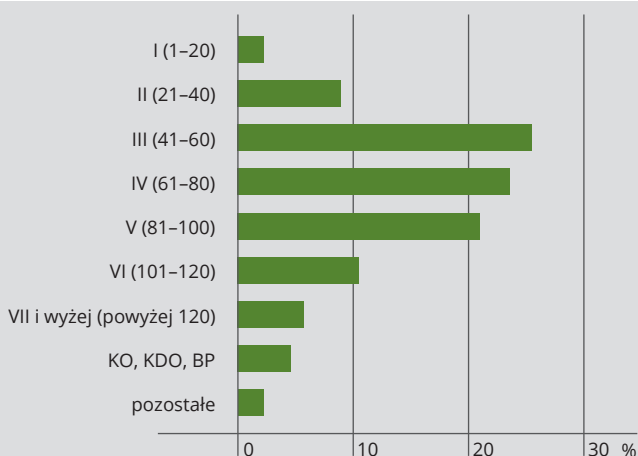
LASY: **OGÓŁEM** **PAŃSTWOWE**

ROZMIAR ZALESIEŃ (sztucznych) w Polsce w latach 1991–2013 (GUS)

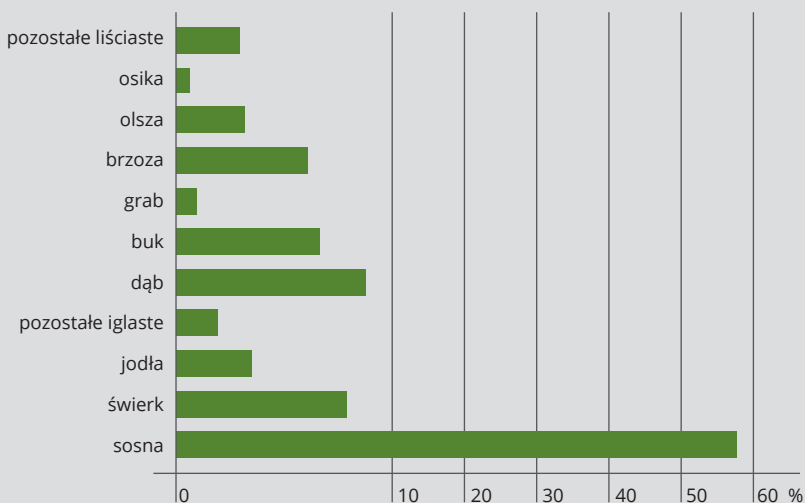

Charakterystyka zasobów drzewnych

Podstawowym źródłem informacji o miąższościowej strukturze zasobów drzewnych lasów w Polsce w ostatnich latach jest Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasu. Według pomiarów przeprowadzonych w latach 2009–2013 i odniesionych do powierzchni lasów na koniec 2012 r. zasoby drzewne w Lasach Państwowych osiągnęły miąższość 1929 mln m³ grubizny brutto. Blisko połowa (49,9%) zasobów drzewnych przypada na drzewostany III i IV klasy wieku. Miąższość drzewostanów powyżej 100 lat wraz z KO, KDO i BP wynosi 18,4%.

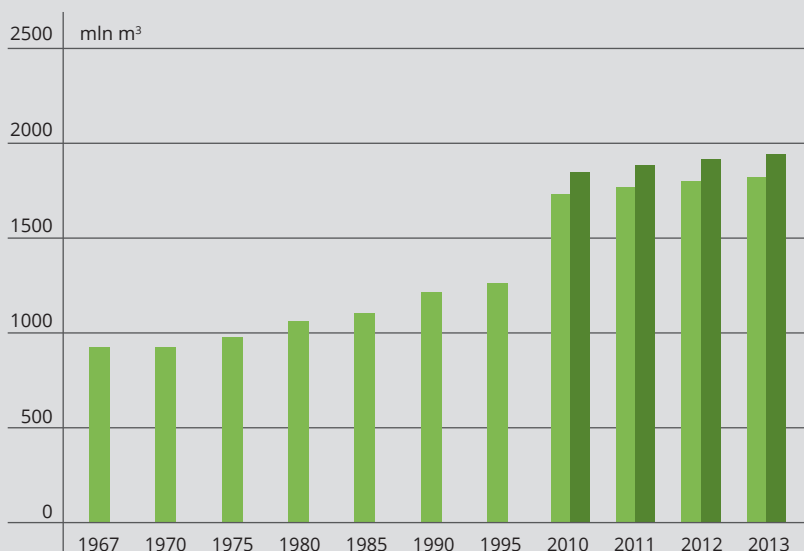
STRUKTURA UDZIAŁU MIĄŻSZOŚCIOWEGO DRZEWOSTANÓW według klas wieku w Lasach Państwowych (WISL 2009–2013)

UDZIAŁ MIĄŻSZOŚCIOWY WEDŁUG GATUNKÓW rzeczywistych w Lasach Państwowych (WISL)

Według wyników WISL 2009–2013 przeciętna zasobność drzewostanów w lasach zarządzanych przez PGL LP wynosi 272 m³/ha. W układzie miąższościowym na sosnę przypada 58,7% zasobów drzewnych.

Począwszy od 1967 r., kiedy to w Lasach Państwowych wykonano pierwszą aktualizację zasobów drzewnych, rejestrowany jest ich stały wzrost. Wyniki Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu wskazują na nieco wyższą (o 6%) wielkość zasobów w porównaniu z danymi pochodzącymi z aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych.

LEGENDA:

LASY PAŃSTWOWE WG WISL*

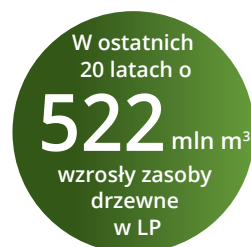
LASY PAŃSTWOWE (AKTUALIZACJA)

* dane WISL za okresy 2006–2010, 2007–2011, 2008–2012 i 2009–2013

WIELKOŚĆ ZASOBÓW DRZEWNYCH w lasach Polski w latach 1967–2013 w mln m³ grubizny brutto (GUS, BULiGL, WISL), stan na 1 stycznia

W okresie ostatnich 20 lat, tj. od stycznia 1993 r. do stycznia 2013 r., w lasach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe przyrost grubizny drewna brutto wyniósł 1167 mln m³. W tym czasie pozyskano 645 mln m³ grubizny, co oznacza, że 522 mln m³ grubizny brutto, odpowiadające 45% całkowitego przyrostu, zwiększyły zasoby drzewne na pniu.

O tym, że ogólny wzrost zasobów drzewnych jest nie tylko skutkiem zwiększenia powierzchni lasu, świadczą zmiany zasobności (miąższości na hektar) analizowanych klas wieku – stały wzrost tego wskaźnika obserwowany jest we wszystkich klasach wieku (oprócz KO/KDO). Wzrost zasobów drzewnych to przede wszystkim wynik prowadzenia pozyskania drewna w Lasach Państwowych zgodnie z zasadą trwałości lasów i konsekwentnego zwiększania ich powierzchni.

FUNKCJE LASU

Lasy spełniają w sposób naturalny lub w wyniku działań człowieka różnorodne funkcje, z których najważniejsze to:

FUNKCJE PRZYRODNICZE (OCHRONNE)

wyrażające się m.in. korzystnym wpływem lasów na kształtowanie klimatu globalnego i lokalnego, regulację obiegu wody w przyrodzie, przeciwdziałanie powodziom, lawinom i osuwiskom, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem.

FUNKCJE SPOŁECZNE

które m.in. kształtują korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne dla społeczeństwa, wzbogacają rynek pracy i zapewniają rozwój edukacji ekologicznej społeczeństwa.

FUNKCJE PRODUKCYJNE (GOSPODARCZE)

polegające głównie na zdolności do odnawialnej produkcji biomasy, przede wszystkim drewna i użytków ubocznych, a także prowadzenia racjonalnej gospodarki łowieckiej.

Ustawowym obowiązkiem PGL LP jest prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej ukierunkowanej na zachowanie trwałości lasów oraz powiększanie zasobów leśnych i ciągłości ich wielostronnego użytkowania.

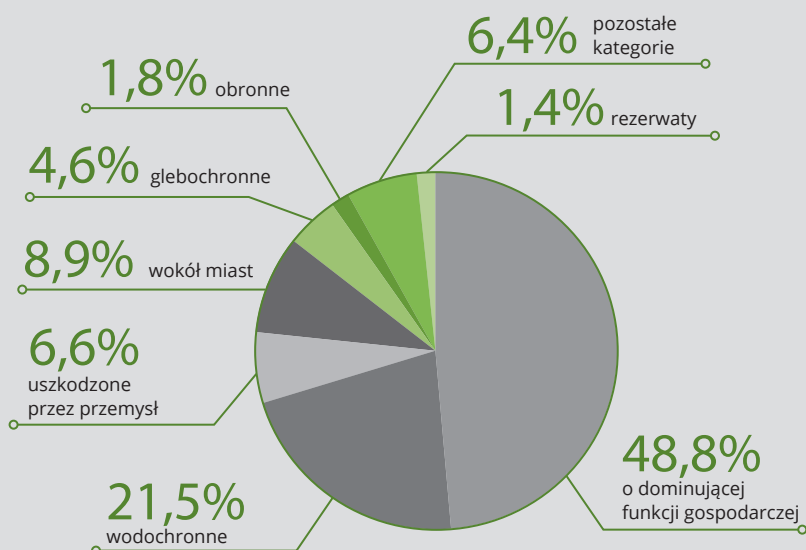
Idea trwale zrównoważonej gospodarki leśnej zakłada, że ekosystemy leśne mogą spełniać różnorodne funkcje. Lasy Państwowe już od wielu lat konsekwentnie kształtują wielofunkcyjny charakter lasów. Wyrazem tego jest wysoki udział lasów ochronnych w całkowitej powierzchni leśnej zarządzanej przez PGL LP.

Funkcje przyrodnicze

Lasy ochronne

Lasy, dzięki swej zróżnicowanej strukturze, wywierają dobroczynny wpływ na środowisko życia człowieka, będąc często sprzymierzeńcem w podejmowanych przez niego działaniach.

Uwzględnianie w gospodarce leśnej przyrodniczych i społecznych funkcji lasu, określanych często jako pozaprodukcyjne, znalazło formalny wyraz w 1957 r., kiedy to w pierwszej powojennej „Instrukcji zarządzania lasu” znalazły się zapisy o wyróżnianiu lasów o charakterze ochronnym. Do roku 1975 wyodrębniono 1485 tys. ha lasów ochronnych (22,5% ówczesnej powierzchni leśnej Lasów Państwowych), obecnie, według stanu na dzień 1.01.2013 r., łączna ich powierzchnia wynosi 3527 tys. ha, co stanowi 49,8% całkowitej powierzchni leśnej, a przy uwzględnieniu również powierzchni leśnej rezerwatów (101 tys. ha) – 51,2%. Najwięcej lasów ochronnych wyodrębniono na terenach górskich (RDLP Kraków – 90,3%, RDLP Krosno – 84,1%) oraz na obszarach będących pod wpływem oddziaływania przemysłu (RDLP Katowice – 83,7%).

UDZIAŁ LASÓW OCHRONNYCH w Lasach Państwowych w 2013 r. (DGLP)

W lasach ochronnych, w zależności od ich dominujących funkcji, stosuje się zmodyfikowane postępowanie, polegające na ograniczaniu stosowania rębni zupełnych, podwyższaniu wieku rębności, dostosowywaniu składu gatunkowego do pełnionych funkcji, zagospodarowaniu rekreacyjnym itp.

Wiązanie węgla

Ocena ilości węgla wiązanego przez ekosystemy (również leśne) miała do niedawna charakter niemal wyłącznie badawczy. Wzrost zagrożenia ociepleniem klimatu, zagrożenia spowodowanego zwiększaniem się ilości CO₂ w atmosferze, zwłaszcza uświadomienie tego faktu przez społeczeństwa, nadał temu zagadnieniu znaczenie praktyczne – znalazło ono swój wyraz w tzw. Protokole z Kioto (16.02.2005 r.). Wymienione w nim działania z zakresu leśnictwa, sprzyjające zwiększonemu wiązaniu węgla, zostały wycenione i uwzględnione w całkowitym bilansie emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych.

Zawartość węgla w biomase drzewnej lasów Polski została oszacowana na 1099 mln ton, w tym na 26 mln ton w drewnie martwym, a ilość pochłanianego rocznie CO₂ przez lasy (łącznie z glebą oraz z uwzględnieniem użytkowania) – na 39,5 mln ton, co w przybliżeniu przekłada się na 10,8 mln ton węgla.

Zadania PGL Lasy Państwowe wynikające z ustawy o lasach są zbieżne z celami zawartymi w Protokole z Kioto, czego wyrazem może być wzrost w ostatnim dziesięcioleciu powierzchni leśnej i zasobów znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych o odpowiednio 92 tys. ha i 406 mln m³. Przeciętna zasobność drzewostanów wzrosła w tym okresie z 220 do 272 m³/ha.

Funkcje społeczne

Edukacja leśna społeczeństwa

Lasy są naturalnym miejscem rekreacji i wypoczynku, szczególnie dla mieszkańców dużych aglomeracji miejskich. Są też celem licznych, organizowanych głównie przez szkoły, wycieczek, podczas których dzieci i młodzież mają sposobność osobistego kontaktu z przyrodą. Wypoczynek w lesie jest więc doskonałą okazją do realizacji celów edukacji leśnej.

Edukacja przyrodniczo-leśna we wszystkich jednostkach PGL Lasy Państwowe realizowana jest na podstawie wprowadzonych Zarządzeniem nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r. „Kierunków rozwoju edukacji leśnej w Lasach Państwowych” oraz „Wytycznych do tworzenia programu edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”.

Tak szeroki zakres działań edukacyjnych oparty jest na atrakcyjnej i zróżnicowanej infrastrukturze edukacyjnej, na którą składają się ośrodki edukacji leśnej (58), izby edukacyjne (263), wiaty edukacyjne – tzw. zielone klasy (532), ścieżki dydaktyczne (981), punkty edukacyjne (1937), inne obiekty (2504), „zielona szkoła”, a także baza noclegowa.

Lasy w Polsce
pochłaniają ok.
40 mln
ton dwutlenku
węgla
rocznie

W różnych rodzajach działań edukacyjnych, organizowanych przez leśników w 2013 r., uczestniczyło ponad 3 mln osób. Były to tradycyjnie: lekcje terenowe i wycieczki z przewodnikiem, lekcje w izbach edukacji leśnej, spotkania z leśnikiem w szkołach i poza szkołą, akcje i imprezy edukacyjne, wystawy edukacyjne, konkursy leśne, zawody sportowe oraz inne imprezy.

Działalność edukacyjna w Lasach Państwowych finansowana jest przede wszystkim ze środków własnych nadleśnictw oraz WFOŚiGW i NFOŚiGW. W roku 2013 wydatkowano na ten cel ok. 30 mln zł, w tym m.in. ze środków własnych nadleśnictw 24 577,64 tys. zł (82%) i z funduszu leśnego 924,16 tys. zł (3%).

Niekwestionowanymi liderami edukacji leśnej społeczeństwa są leśne kompleksy promocyjne (LKP), na terenie których z różnych jej form corocznie korzysta ok. 30% uczestników wszystkich zajęć edukacyjnych. Sprzyja temu najlepiej rozwinięta infrastruktura edukacyjna, w skład której wchodzi m.in. ośrodki edukacji leśnej (26), izby edukacyjne (58), wiaty edukacyjne – tzw. zielone klasy (104), ścieżki dydaktyczne (210) oraz punkty edukacyjne (377).

Prowadzona przez Lasy Państwowe polityka promocji ekologicznej gospodarki leśnej pozwoliła na utworzenie we wszystkich 17 regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych 25 LKP, których łączna powierzchnia wynosi ok. 1225 tys. ha, w tym w PGL Lasy Państwowe – prawie 1200 tys. ha, co odpowiada ponad 17% powierzchni znajdującej się w zarządzie PGL LP (mapka oraz lista LKP na okładce).

Dzięki otwarciu na społeczne potrzeby Lasy Państwowe dają możliwość nie tylko zapoznania się z zasadami ekologicznej gospodarki leśnej, ale również żywego kontaktu z przyrodą.

Ponad
3 mln
uczestników zajęć
edukacyjnych
w LP

Oferta turystyczna

Uzupełnieniem aktywności edukacyjnej Lasów Państwowych jest szeroka oferta turystyczna skierowana do wszystkich grup wiekowych i społecznych. Do dyspozycji odwiedzających tereny leśne oddano bogatą bazę noclegową, składającą się łącznie z blisko 4,5 tys. miejsc w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych, w pokojach gościnnych i kwaterach myśliwskich, gdzie turyści mogą odpocząć po trudach wędrówek po ponad 20 tys. km szlaków pieszych, blisko 4 tys. km szlaków rowerowych i ok. 7 tys. km szlaków konnych.

Odwiedzający mogą się także zatrzymać na ponad 600 leśnych polach biwakowych i miejscach biwakowania. Wyodrębniono również blisko 400 miejsc w lesie i jego pobliżu, gdzie dozwolone jest rozpalanie ognisk. Samochody pozostawić można na ok. 3200 parkingach leśnych i miejscach postoju pojazdów. Do dyspozycji gości pozostaje ponadto prawie 60 ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych, ponad 130 kwater myśliwskich, 200 pokoi gościnnych, 100 obiektów sportowych i 650 innych obiektów terenowych. O aktualnym zakresie leśnej oferty turystycznej turyści mogą dowiedzieć się za pośrednictwem utworzonej w 2010 r. witryny internetowej www.czaswlas.pl.

Baza
noclegowa LP
liczy blisko
4,5 tys.
miejsc

Funkcje produkcyjne

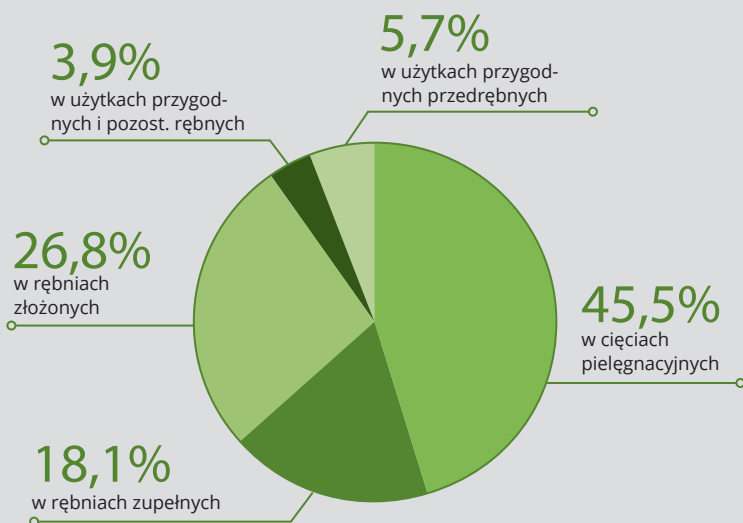

Struktura pozyskania drewna

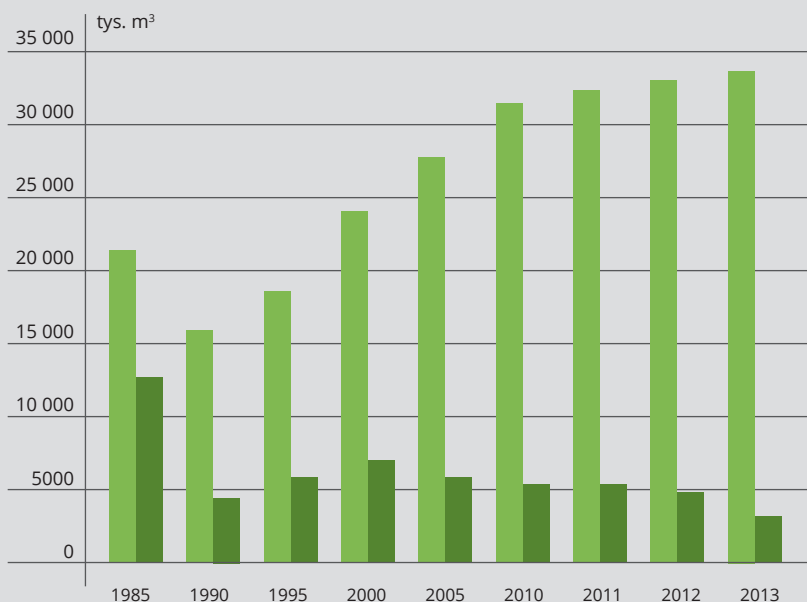
Użytkowanie lasu jest realizowane na poziomie określonym przyrodniczymi warunkami produkcji, wymogami hodowlanymi i ochronnymi, a przede wszystkim zasadą trwałości lasów i zwiększania ich zasobów.

W roku 2013 pozyskano w PGL Lasy Państwowe 36 286 tys. m³ surowca drzewnego, w tym 34 152 tys. m³ grubizny netto (blisko 100% orientacyjnego etatu miąższościowego cięć), z czego w ramach cięć rębnych – 16 671 tys. m³ (93,7% etatu), natomiast w cięciach przedrębnych – 17 478 tys. m³ (106,7% etatu).

Mięszczość zrealizowana w wyniku porządkowania stanu sanitarnego lasu (pozyskanie posuszu, złomów i wywrotów powstałych na skutek wiatrów, gradacji szkodliwych owadów, zakłóceń stosunków wodnych, zanieczyszczeń powietrza oraz anomalii pogodowych) wyniosła w 2013 r. 3804 tys. m³, co stanowiło 11,1% całości pozyskania grubizny; był to najniższy udział w ostatnich 30 latach.

STRUKTURA POZYSKANIA GRUBIZNY według rodzajów użytkowania w Lasach Państwowych w 2013 r.

LEGENDA: **POZYSKANIE GRUBIZNY** **W TYM POSUSZ, ZŁOMY I WYWROTY**

UDZIAŁ POZYSKANIA POSUSZU, ZŁOMÓW I WYWROTÓW w użytkowaniu ogółem w Lasach Państwowych w okresie 1985–2013 w tys. m³ grubizny netto (DGLP)

Tylko
18,1%
 grubizny
 pozyskano w LP
 w cięciach
 zupełnych

Porównania wieloletnie wskazują, że w Lasach Państwowych w okresie ostatnich 20 lat (1994–2013) w użytkowaniu rębnym możliwości etatowe zostały wykorzystane w 91,2%, z kolei wykonanie użytkownika przedrębego (w wymiarze miąższościowym), określonego w planach urządzenia lasu jako orientacyjne, wyniosło 114%.

W 2013 r. w ramach cięć zupełnych w Lasach Państwowych pozyskano 6166 tys. m³ grubizny, co stanowiło 18,1% pozyskania grubizny ogółem. Powierzchnia zrębów zupełnych wyniosła 25,7 tys. ha i była nieznacznie wyższa od średniej z ostatnich 10 lat, wynoszącej 25,2 tys. ha. Ograniczenie powierzchni zrębów zupełnych świadczy o postępie w ekologizacji gospodarki leśnej, a ich stosowanie bywa wymuszane występowaniem wielkoobszarowych szkód spowodowanych przez wiatr, choroby grzybowe i gradacje owadów.

POWIERZCHNIA ZRĘBÓW ZUPEŁNYCH w Lasach Państwowych w okresie 1980–2013 w tys. ha (DGLP)

W ostatnich pięciu latach obserwuje się w Lasach Państwowych stabilizację wielkości pozyskania drewna, wyrażonej w miąższości grubizny netto przypadającej na jeden hektar powierzchni leśnej na poziomie 4,82 m³/ha; w roku 2012 r. wskaźnik ten wyniósł 4,53 m³/ha. Wielkość pozyskania nie przekracza dopuszczalnych możliwości użytkowania i kształtuje się na poziomie niespełna 46% przyrostu bieżącego.

Stosunek wielkości przyrostu do pozyskania jest obecnie powszechnie używanym wskaźnikiem trwałego i zrównoważonego rozwoju, stosowanym zwłaszcza przez specjalistów spoza leśnictwa.

HODOWLA LASU

Celem hodowli lasu jest zapewnienie trwałości i ciągłości rozwoju ekosystemów leśnych. Leśnicy realizują ten cel przez stosowanie, wzorowanych na procesach naturalnych, metod odnawiania i kształtowania struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów. Zabiegi odnowieniowe, pielęgnacyjne i ochronne dotyczą wszystkich faz rozwojowych drzewostanów. Szczególną uwagę zwraca się na ekologiczne podstawy rozwoju drzew i drzewostanów, m.in. na ochronę ekosystemów zbliżonych do naturalnych.

Ważniejsze prace z zagospodarowania lasu, wykonane w PGL Lasy Państwowe w roku 2013 (dane w ha):

1. Prace szkółkarskie (ogólna powierzchnia produkcyjna szkótek leśnych)	2 188
2. Odnowienia i zalesienia (wraz z dolesianiem luk i wprowadzaniem II piętra) w tym: • odnowienia naturalne • zalesienia ogółem w tym: • sukcesja naturalna	55 105 5 826 555 171
3. Poprawki i uzupełnienia	4 355
4. Pielęgnowanie lasu ogółem w tym: • wprowadzanie podszytów: • pielęgnowanie gleby i niszczenie chwastów • czyszczenia wczesne • czyszczenia późne • inne zabiegi pielęgnacyjne (m.in. podkrzesywanie drzew)	311 041 524 166 641 58 795 82 626 2 445
5. Trzebieże ogółem w tym: • trzebieże wczesne	456 368 108 753
6. Melioracje ogółem w tym: • nawożenie mineralne lasu	61 267 39
7. Przebudowa drzewostanów ogółem	9 068

OCHRONA PRZYRODY

Zgodnie z ustawą o lasach i polityką leśną państwa Lasy Państwowe prowadzą od lat ewidencję ustawowych form ochrony przyrody, aktualizując dane na bieżąco, m.in. przy sporządzaniu programów ochrony przyrody w nadleśnictwie.

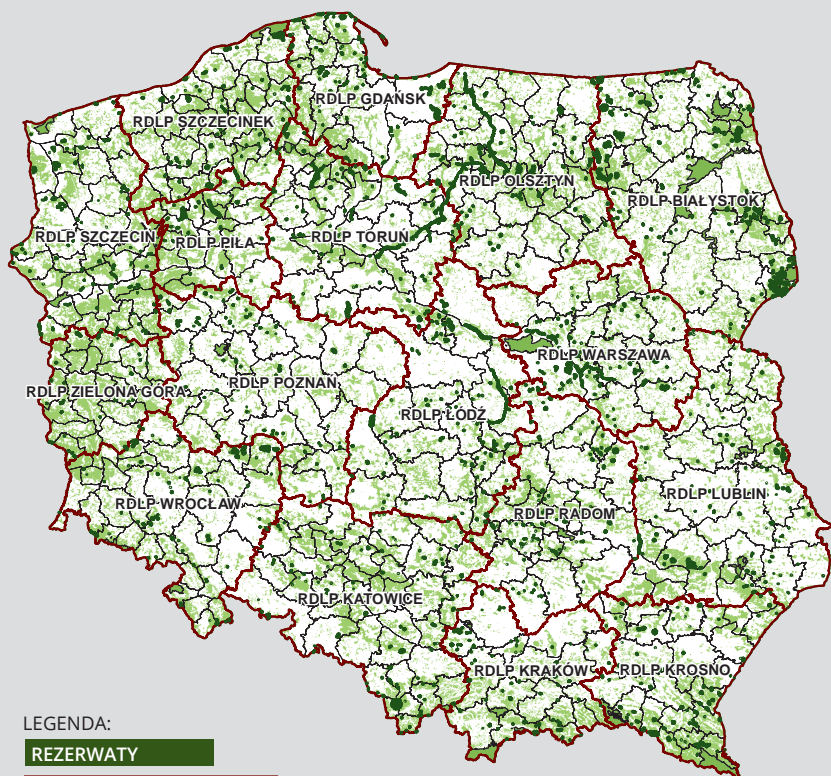
Według stanu na dzień 31.12.2013 r. na terenie PGL LP zewidencjonowano:

- 1271 rezerwatów przyrody o powierzchni 121,7 tys. ha;
- obszary Natura 2000 o powierzchni 2880 tys. ha (38,1% powierzchni LP), w tym: 131 obszarów ptasich (OSO), zajmujących powierzchnię 2205 tys. ha (29,1%), oraz 726 o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW) o łącznej powierzchni 1640 tys. ha (21,7%);
- 10 873 pomniki przyrody, w tym: 8416 pojedynczych drzew, 1481 grup drzew, 126 zabytkowych alei, 466 głazów narzutowych, 183 skałki, grotty i jaskinie, 201 pomników powierzchniowych (345 ha);
- 8969 użytków ekologicznych o powierzchni 28 087 ha;
- 135 stanowisk dokumentacyjnych o powierzchni 1068 ha;
- 135 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych o łącznej powierzchni 47 501 ha.

Ponadto w Lasach Państwowych utworzono 3201 stref ochronnych wokół chronionych gatunków, stref o łącznym areale wynoszącym 141 403 ha. Tworzy się je w celu ochrony ostoi ptaków, ssaków, gadów, owadów, roślin i porostów.

W ogólnej powierzchni drzewostanów znajdujących się pod szczególną ochroną należy również uwzględnić ponad 204 279 ha drzewostanów stanowiących bazę nasienną, dzięki czemu możliwe jest propagowanie w naszych lasach rodzimych ekotypów gatunków lasotwórczych.

Lasy Państwowe podejmują również własne inicjatywy służące zachowaniu różnorodności biologicznej i odtwarzaniu zagrożonych gatunków flory i fauny. Zaliczyć do nich należy przede wszystkim „Program zachowania leśnych zasobów genowych”, „Program restytucji jodły w Sudetach Zachodnich” czy „Program restytucji cisa”. W nadleśnictwach działa 9 ośrodków rehabilitacji zwierzyny, istnieje 6 ogrodów botanicznych (Kudypy, Kaliska, Gryfino, Syców, Gdańsk i OKL Gołuchów) oraz 5 arboretów (Karnieszewice, Marcule, Supraśl oraz LBG Kostrzyca w Miłkowie i OKL w Gołuchowie).

LEGENDA:

REZERWATY

REGIONALNE DYREKCJE LP

NADLEŚNICTWA

PARKI NARODOWE

KOMPLEKSY LEŚNE

REZERWATY PRZYRODY W POLSCE na gruntach w zarządzie PGL LP (DGLP)

Realizowane są programy reintrodukcji głuszcza i cietrzewia, sokoła wędrownego, rysia, popielicy i żubra, a w ramach środków własnych – programy ochrony *in situ* i *ex situ*, m.in. jarzębu brekinii, gniewosza plamistego, pachnicy dębowej, kozioroga dębosza, jelonka rogacza, zająca, kuropatwy i wielu innych gatunków. W nadleśnictwach działa 9 ośrodków rehabilitacji zwierzyny, istnieje także 6 ogrodów botanicznych oraz 5 arboretów.

Lasy Państwowe od wielu lat podejmują różnorodne działania na rzecz zwiększenia liczebności zwierząt łownych, ich restytucji i poszerzenia puli genowej (np. daniela). Udało się m.in. odwrócić tendencje spadkowe populacji zająca (wzrost o ponad 30% w ostatnim 10-leciu). Realizowane w ośrodkach hodowli zwierzyny programy restytucji koncentrują się przede wszystkim na hodowli zwierząt i ich wsiedlaniu w łowiska otwarte. Coraz większą uwagę poświęca się czynnym działaniom na rzecz zachowania różnorodności biologicznej (tworzenie remiz, ostoi, miejsc lęgowych, korytarzy ekologicznych), traktując ten kierunek jako jeden z głównych, gwarantujących powodzenie programów restytucyjnych.

Obszary
Natura 2000
zajmują

38,1%
powierzchni LP

PROJEKTY Z UDZIAŁEM ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe jest beneficjentem trzech projektów infrastrukturalnych znajdujących się na liście projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007–2013:

- „Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych”.
- „Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększanie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nim infrastruktury w dobrym stanie”.
- „Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojkowych zarządzanych przez PGL LP”.

Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych prowadzi projekt „Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach leśnych, w tym w ramach sieci Natura 2000 – promocja najlepszych praktyk”, który uzyskał dofinansowanie ze środków Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

W 2013 r. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych oraz Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych zakończyły realizację dwóch innych projektów współfinansowanych w ramach tych samych funduszy unijnych oraz przez NFOŚiGW, poświęconych zapobieganiu pożarom lasów. Były to:

- „Ogień w lesie a przyroda – podniesienie świadomości mieszkańców terenów wiejskich w zakresie zapobiegania pożarom lasów”,
- „Ogień w lesie a przyroda II – drugi etap kampanii informującej społeczeństwo o zagrożeniu pożarowym w lasach”.

Również jednostki organizacyjne LP tworzą i realizują projekty, korzystając z dofinansowania z funduszy krajowych i unijnych, np. z programu Life+:

- „Ochrona orlika krzykliwego na wybranych obszarach Natura 2000” (RDLP w Białymstoku),
- „Czynna ochrona nizinnych populacji głuszcza na terenie Borów Dolnośląskich i Puszczy Augustowskiej” (RDLP we Wrocławiu i w Białymstoku).

OCHRONA LASU

Zagrożenie środowiska leśnego w Polsce należy do najwyższych w Europie. Wynika to ze stałego, równoczesnego oddziaływania wielu czynników powodujących niekorzystne zjawiska i zmiany w stanie zdrowotnym lasów. Negatywnie oddziałujące czynniki, określane często jako stresowe, można sklasyfikować z uwzględnieniem pochodzenia jako: **abiotyczne, biotyczne, antropogeniczne**.

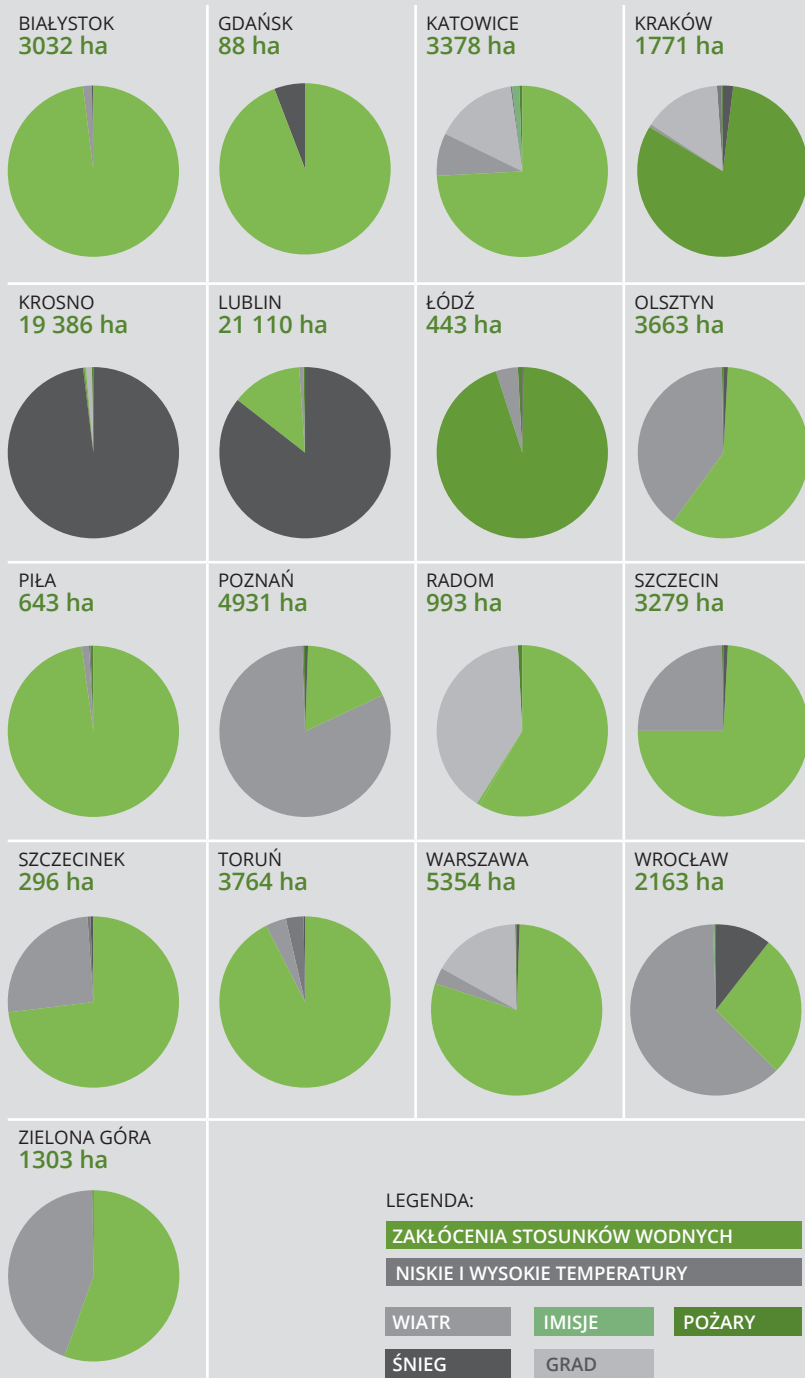
Zagrożenia abiotyczne

Do czynników abiotycznych o charakterze kłęskowym, mających największy wpływ na poziom uszkodzeń lasów, należały w 2013 r. intensywne opady śniegu (okiść śniegowa i lodowa), zakłócenia stosunków wodnych (zarówno zalania, jak i podtopienia, również susze) oraz huraganowe wiatry. W większości przypadków zjawiska te miały charakter lokalny lub najwyżej regionalny, a poziom uszkodzeń, wyrażony masą zniszczonego surowca drzewnego, uległ znacznemu obniżeniu w stosunku do 2012 r. Łączna miąższość tzw. kategorii „złomy i wywroty” osiągnęła w 2013 r. wielkość 1 924 347 m³, a więc o ok. 41% niższą od miąższości drewna pozyskanego w tej kategorii w 2012 r.

Na terenie 22% nadleśnictw nie stwierdzono żadnych szkód spowodowanych przez czynniki abiotyczne, natomiast w 78% nadleśnictw odnotowano szkody wywołane przez jeden lub więcej czynników.

Sumaryczna powierzchnia drzewostanów, w których w 2013 r. odnotowano szkody, wyniosła 71 504 ha. Na największej powierzchni szkody zostały spowodowane przez okiść śniegową i lodową (33 513 ha), zakłócenia stosunków wodnych (26 213 ha), silne wiatry (9230 ha) oraz grad (2255 ha).

POWIERZCHNIA DRZEWOSTANÓW w wieku powyżej 20 lat uszkodzonych w różnym stopniu przez wybrane czynniki abiotyczne i antropogeniczne w poszczególnych RDLP w 2013 r.

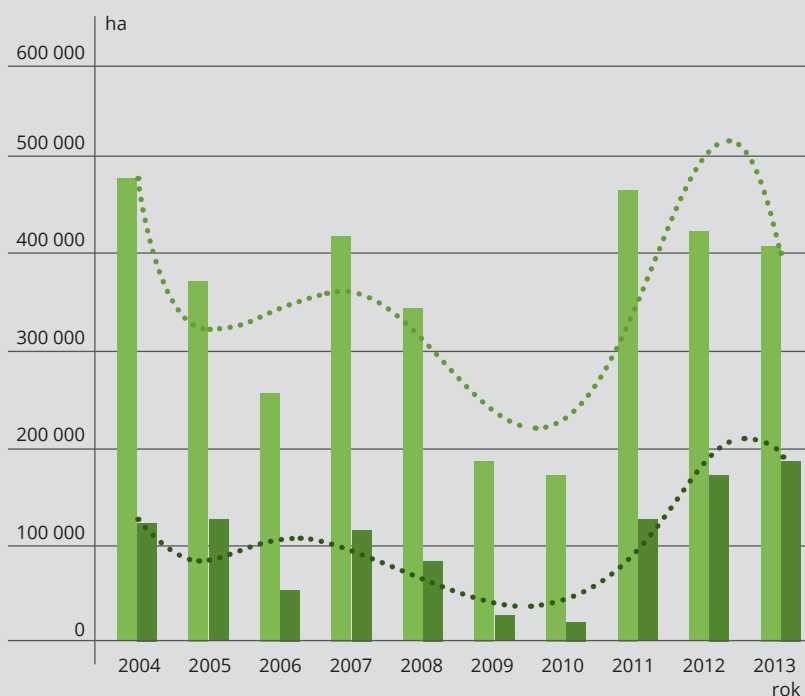
Zagrożenia biotyczne

Zagrożenia lasów przez szkodniki pierwotne

W 2013 r. zagrożenie lasów w Polsce powodowane przez szkodniki pierwotne utrzymało się na porównywalnym poziomie w porównaniu z latami 2011–2012. Całkowita powierzchnia występowania tej grupy szkodników w Lasach Państwowych wyniosła 421,5 tys. ha i była mniejsza o 1% od powierzchni występowania w 2012 r. W stosunku do 42 gatunków/grup szkodników pierwotnych zaistniała konieczność przeprowadzenia zabiegów ograniczania ich liczebności. Całkowita powierzchnia drzewostanów zarządzanych przez LP, w których w 2013 r. prowadzono zabiegi ochronne, wyniosła 193,5 tys. ha i była o 7,2% większa w stosunku do roku poprzedniego.

Największą powierzchnię drzewostanów objętych zabiegami ochronnymi odnotowano na terenie RDLP Szczecin (52,7 tys. ha), Poznań (30,6 tys. ha), Zielona Góra (28,4 tys. ha) i Piła (27,0 tys. ha).

POWIERZCHNIA WYSTĘPOWANIA I OGRANICZANIA liczebności populacji szkodników pierwotnych w latach 2004–2013 z trendem zmian

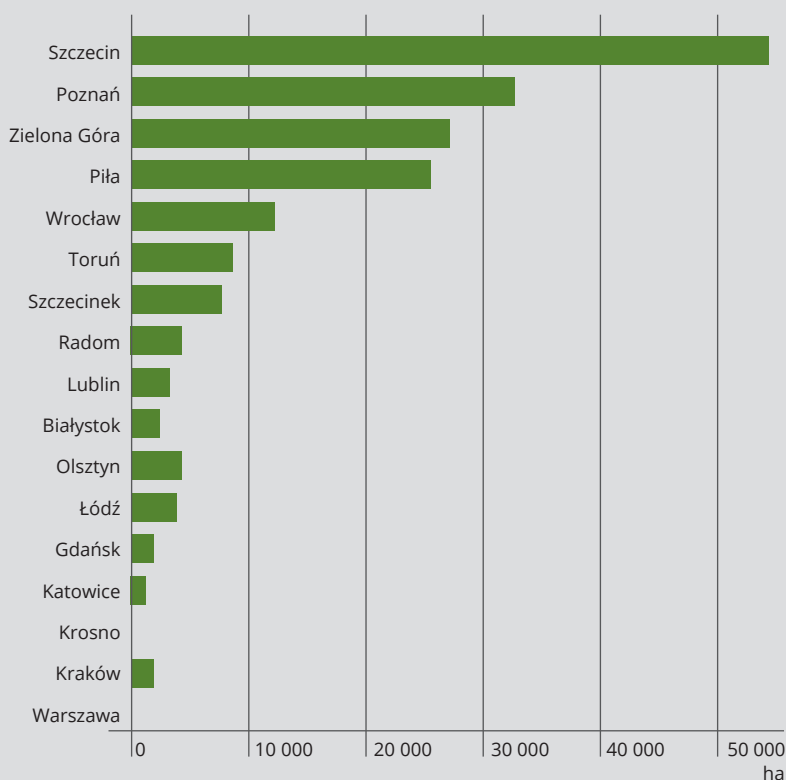
LEGENDA: **WYSTĘPOWANIE** LINIA TRENDU (WYSTĘPOWANIE)
ZWALCZANIE LINIA TRENDU (ZWALCZANIE)

Na prawie
195
 tys. ha
 zwalczano
 w LP szkodniki
 pierwotne

Powierzchnia występowania foliofagów drzewostanów sosnowych w 2013 r. wyniosła 320,5 tys. ha i była niższa o 1% od powierzchni występowania w 2012 r. Zabiegi ochronne przeciwko tej grupie szkodników przeprowadzono na sumarycznej powierzchni 160,8 tys. ha, o 1,5% większej niż w roku poprzednim.

W 2013 r. odnotowano 13-procentowy spadek całkowitej powierzchni występowania foliofagów drzewostanów liściastych (głównie dębowych), z 61,5 tys. ha w 2012 r. do 53,3 tys. ha. Łączna powierzchnia ich zwalczania w 2013 r. wyniosła 22,5 tys. ha i była o 77% większa niż w roku poprzednim.

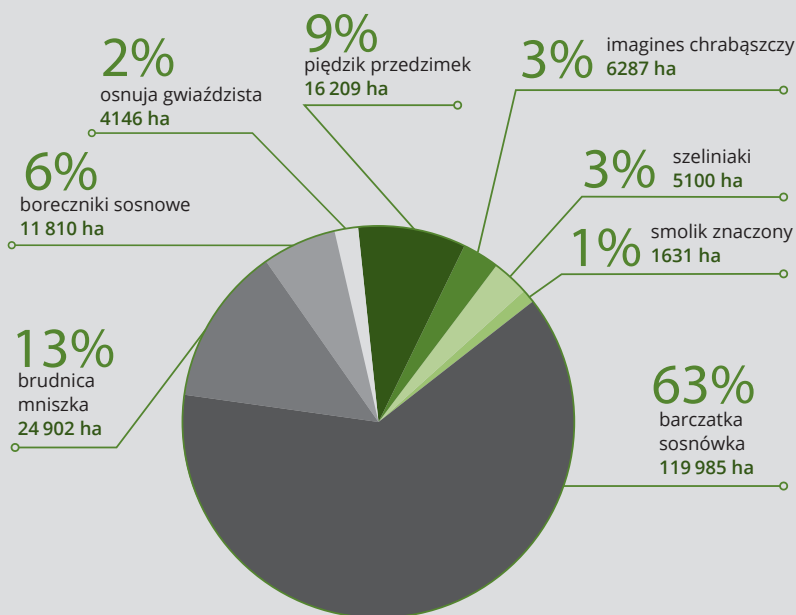
Całkowita powierzchnia drzewostanów zagrożonych przez szkodniki upraw, młodników i drągowin w 2013 r. wyniosła 12,6 tys. ha i była mniejsza o 3,7 tys. ha (o 23%) w stosunku do roku poprzedniego. Zabiegi ochronne wykonano na powierzchni 8,8 tys. ha, nieznacznie większej (42,5 ha) niż w 2012 r.

POWIERZCHNIA ZABIEGÓW OGRANICZANIA liczebności populacji szkodników pierwotnych w poszczególnych RDLP w 2013 r.

Oprócz trzech wymienionych wyżej grup szkodników, w 2013 r. odnotowano występowanie szeregu innych gatunków/grup szkodliwych owadów, wśród których znalazły się szkodniki korzeni drzew i krzewów leśnych oraz szkodniki świerka, modrzewia i jodły.

Szkodniki korzeni drzew i krzewów leśnych wystąpiły w 2013 r. na ogólnej powierzchni 32,3 tys. ha, o 1,2% większej niż w roku poprzednim. Głównym szkodnikiem w omawianej grupie owadów były pędraki poświętnikowatych. Powierzchnia występowania szkodliwych owadów żerujących na świerku, modrzewiu, jodle i dąglezji w 2013 r. wyniosła 2,8 tys. ha i była o 6% większa od powierzchni występowania tej grupy owadów w 2012 r.

(kolorem szarym wyróżniono szkodniki drzewostanów sosnowych, ciemnozielonym – szkodniki drzewostanów liściastych, jasnozielonym – szkodniki szkólek, upraw i młodników)

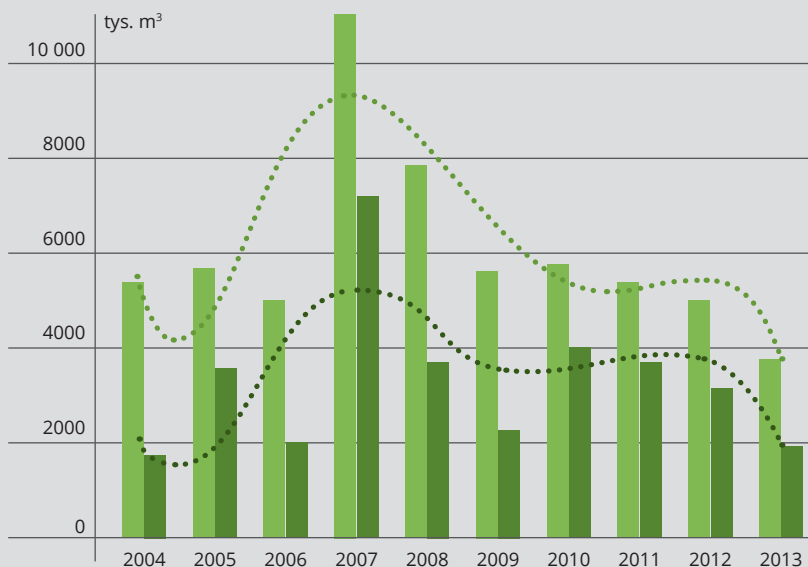
PROCENTOWY UDZIAŁ POWIERZCHNI ZABIEGÓW ograniczenia liczebności populacji ważniejszych szkodników pierwotnych w 2013 r.

Zagrożenia lasów przez szkodniki wtórne

W 2013 r. zagrożenie lasów ze strony szkodników wtórnych, określone na podstawie miąższości drewna usuniętego w ramach cięć sanitarnych, było o 25,6% niższe niż w 2012 r. Pozyskanie drewna w ramach cięć sanitarnych wyniosło 3803 tys. m³, z czego nieco ponad połowę stanowiły wywroty i złomy (50,6%). Był to jednocześnie najniższy poziom zagrożenia lasów przez szkodniki wtórne na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat.

MIĄŻSZOŚĆ DREWNA (tys. m³) pozyskanego w ramach cięć sanitarnych, w tym złomów i wywrotów, w latach 2004–2013 z trendem zmian*

LEGENDA:

C. SANITARNE

LINIA TRENDU (C. SANITARNE)

ZŁOMY I WYWROTY

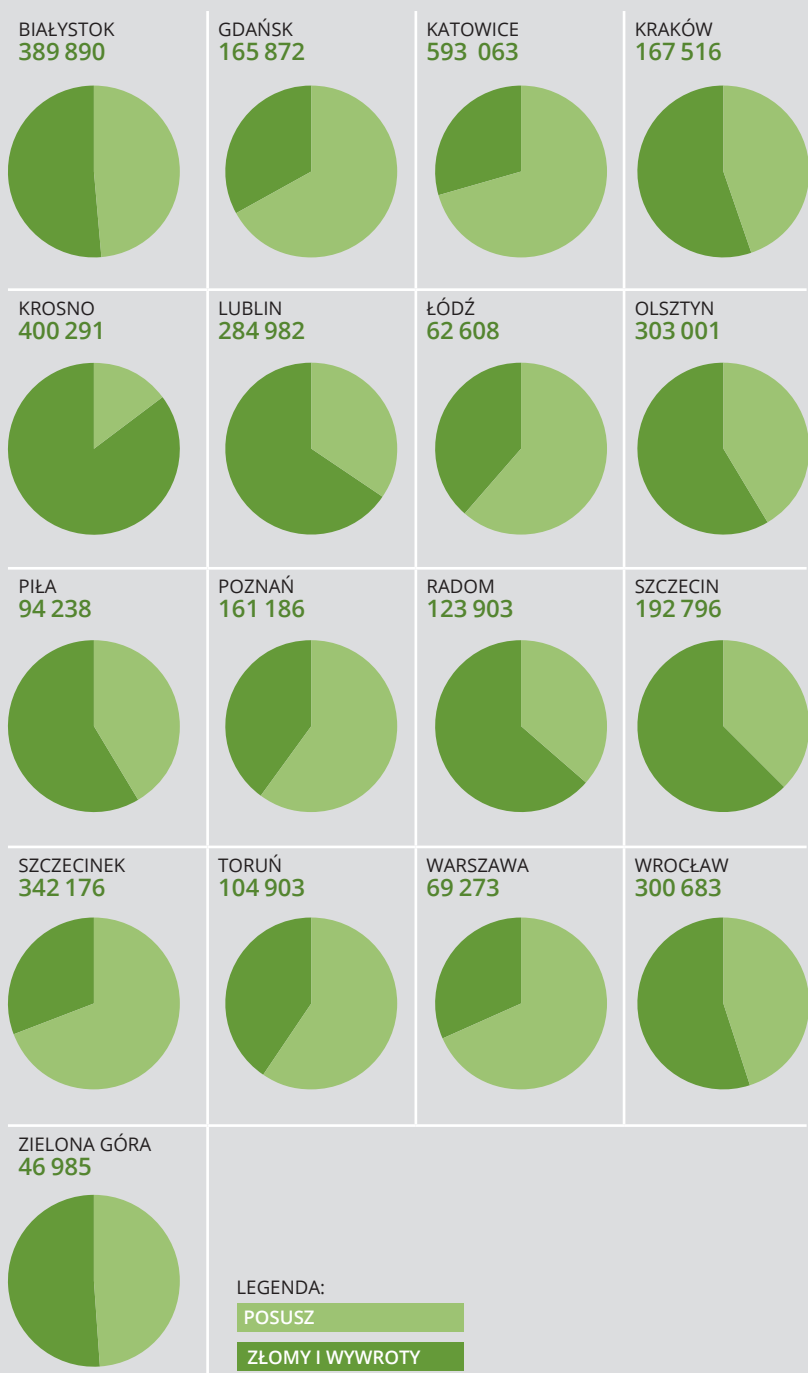
LINIA TRENDU (ZŁOMY I WYWROTY)

* W 2012 r. nastąpiła zmiana metodyki raportowania danych dotyczących miąższości drewna pozyskanego w ramach cięć sanitarnych. Prezentowane dane z lat 2004–2011 odnoszą się do okresów od października roku poprzedniego do września roku następnego, natomiast dane z lat 2012–2013 do okresów od stycznia do grudnia danego roku.

Najsilniej zagrożone były drzewostany iglaste, z których w 2013 r. pozyskano 2900 tys. m³ drewna, z czego niespełna połowę stanowiły wywroty i złomy, a 35% surowca było zasiedlone przez szkodniki wtórne.

W 2013 r. odnotowano liczne zgłoszenia dotyczące zamierania drzewostanów modrzewiowych. Zjawisko to odnotowano w kilkunastu nadleśnictwach na terenie RDLP Białystok i RDLP Olsztyn. Zamieranie dotyczyło głównie młodszych klas wieku.

Znacznie niższy poziom zagrożenia przez szkodniki wtórne odnotowano w 2013 r. w drzewostanach liściastych. W ramach cięć sanitarnych usunięto 903,4 tys. m³ drewna liściastego. Największe pozyskanie drewna liściastego (powyżej 100 tys. m³) odnotowano na terenie RDLP Krosno – 133,4 tys. m³.

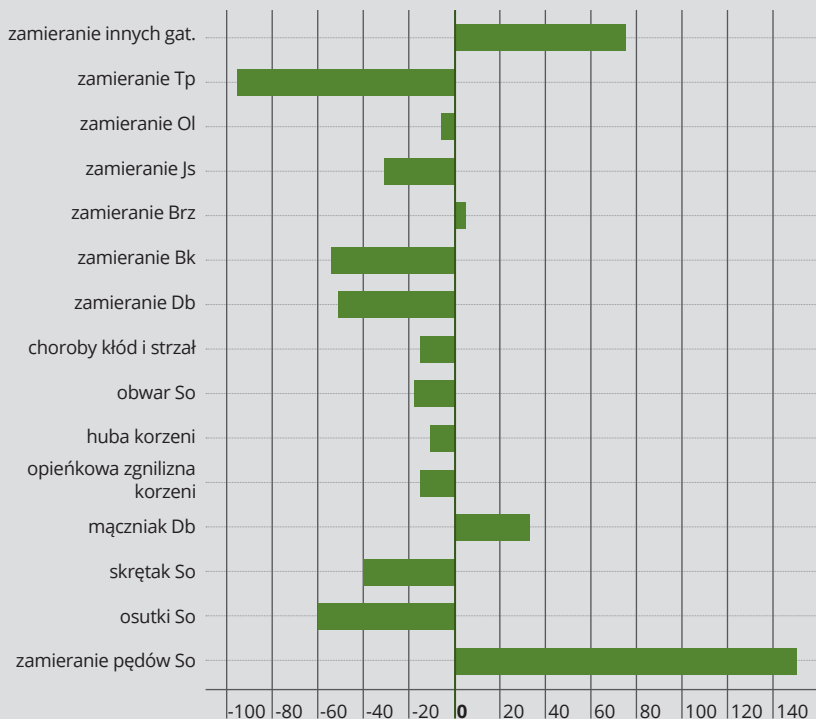
MIAŻSZOŚĆ POZYSKANEGO W RAMACH CIĘĆ SANITARNYCH posuszu oraz złomów i wywrotów (w m³) w poszczególnych RDLP w 2013 r.

Zagrożenie lasów przez grzybowe choroby infekcyjne

W 2013 r. choroby infekcyjne wystąpiły na łącznej powierzchni 286,6 tys. ha drzewostanów, co w porównaniu z 2012 r. stanowi zmniejszenie areалу o 37,1 tys. ha (o 11,5%). Największa zmiana w rozmiarze zagrożeń dotyczy zjawiska zamierania pędów sosny, które zarejestrowano na łącznej powierzchni 3,13 tys. ha, co w porównaniu z rokiem 2012 stanowi 2,5-krotny wzrost wielkości powierzchni; zagrożenie wciąż koncentruje się na terenie RDLP Toruń, gdzie stanowi 82% krajowego areálu szkód.

Znaczący wzrost zagrożenia, o 3,5 tys. ha, odnotowano również w przypadku mączniaka dębu, którego objawy zarejestrowano na łącznej powierzchni 14,2 tys. ha. Rozmiar występowania pozostałych chorób aparatu asymilacyjnego w roku 2013 był powierzchniowo mniejszy niż w roku poprzednim.

ZMIANY POWIERZCHNI CHOROBY INFEKCYJNYCH w 2013 r. w porównaniu z 2012 r. (%)

Utrzymuje się tendencja poprawy stanu zdrowotnego drzewostanów liściastych. W 2013 r. nasilenie występowania zjawiska zamierania gatunków liściastych: dębów, buków, jesionów, osły i topól, w porównaniu z rokiem poprzednim, zmniejszyło się odpowiednio o 55%, 56%, 29%, 6% i 94%.

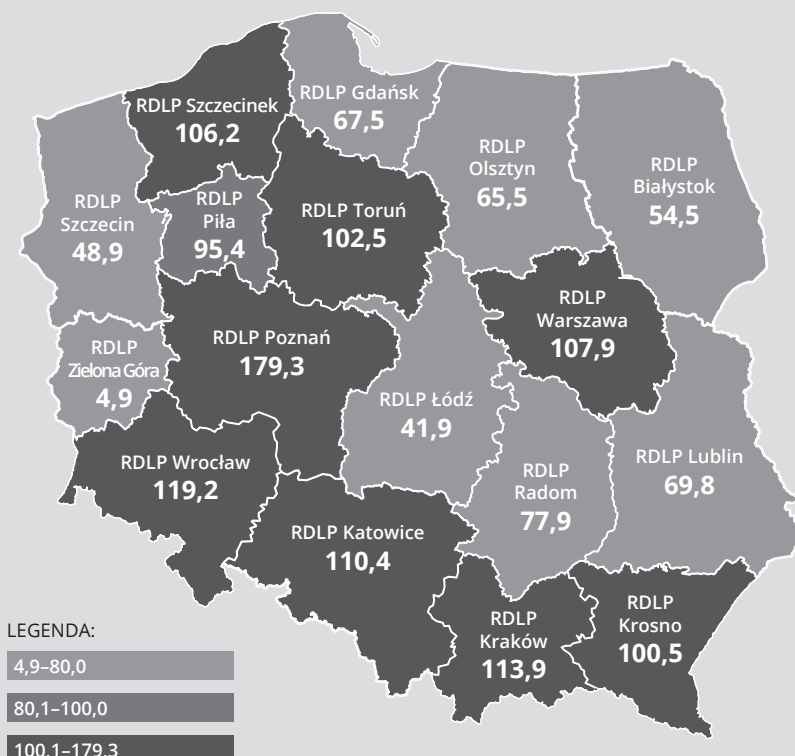
Łączne występowanie chorób korzeni stwierdzono na powierzchni mniejszej o 25,6 tys. ha, przy czym areal szkód powodowanych przez opieńkową zgniliznę korzeni zmalał o niemal 16%, a przez hubę korzeni o 7%.

W niewielkim stopniu (o 36 ha) wzrósł areal drzewostanów brzoźowych wykazujących symptomy zamierania, natomiast zjawisko zamierania innych niż wspomniane wyżej gatunków drzew przybrało na sile i objęło swym zasięgiem powierzchnię prawie 1 tys. ha (w 2012 r. – 566 ha), głównie za sprawą zjawiska zamierania modrzewia, w mniejszym stopniu jaworu i świerka.

Porównanie stanu zdrowotnego lasów w 2013 r. z rokiem 2012 r. dowodzi, że na terenie większości RDLP nastąpiła poprawa lub stabilizacja.

Zabiegi ochronne stosowane w leśnictwie w celu ograniczenia występowania grzybowych chorób infekcyjnych są wykonywane w szkółkach leśnych (głównie metodami chemicznymi) oraz doraźnie, stosownie do konieczności, w drzewostanach (metodami biologicznymi i mechanicznymi).

Choroby infekcyjne objęły w LP
286,6
tys. ha
drzewostanów

ZMIANY POWIERZCHNI WYSTĘPOWANIA CHOROÓB INFEKCYJNYCH w 2013 r.
wyrażone procentem powierzchni zagrożenia w roku poprzednim

W 2013 r. łączna powierzchnia, na której zastosowano zabiegi chemiczne, wyniosła 58,3 ha, natomiast ochronne zabiegi biologiczne i mechaniczne wykonano na powierzchniach, odpowiednio, 19 652 ha i 2866 ha.

Zagrożenia lasów powodowane przez zwierzynę

W 2013 r., w porównaniu z 2012 r., nastąpił nieznaczny (o 8,4%) wzrost zagrożenia lasów przez zwierzynę. Całkowita powierzchnia szkód wyniosła 105,1 tys. ha, w tym 39,9 tys. ha w uprawach, 40,7 tys. ha w młodnikach i 24,5 ha w drzewostanach starszych klas wieku.

POWIERZCHNIA DRZEWOSTANÓW (w ha), w których stwierdzono uszkodzenia średnie (21–40%) i silne (>40%), spowodowane przez roślinożerne ssaki w poszczególnych RDLP w 2013 r.

W 2013 r. odnowiono 54 tys. ha powierzchni leśnych oraz zalesiono przeszło 555 ha gruntów porolnych. W tym samym czasie zabezpieczono (różnymi sposobami) przed dostępem zwierzyny blisko 100 tys. ha upraw leśnych. Z roku na rok powierzchnia odnowień wymagających ochrony przed zwierzyną jest coraz większa.

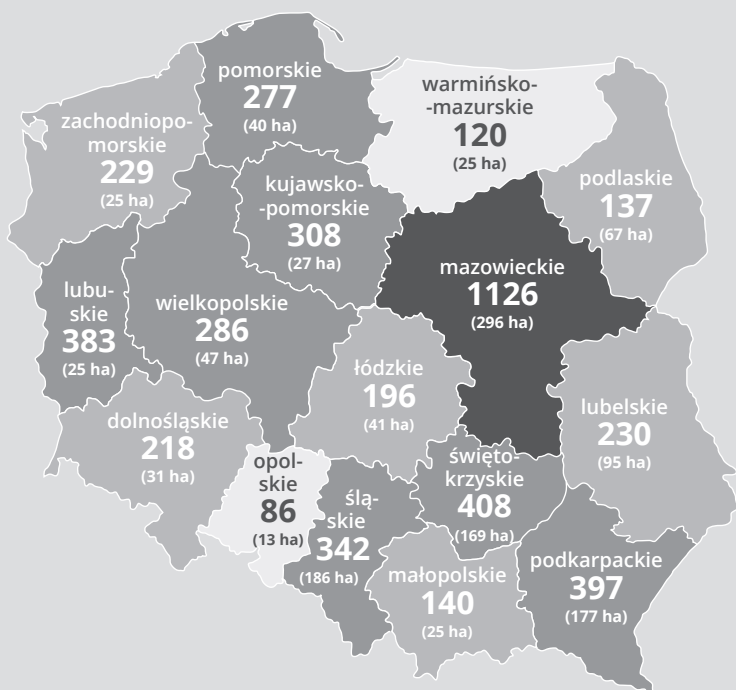
Oprócz szkód ze strony zwierzyny łownej odnotowano również w 2013 r. szkody spowodowane przez gatunki objęte różnymi formami ochrony, przede wszystkim łosie, bobry i żubry.

Przed
zwierzyną w LP
zabezpieczono
100
tys. ha
upraw
leśnych

Zagrożenia antropogeniczne

Pożary lasów

W roku 2013 zarejestrowano 4883 pożary lasu (w 2012 r. – 9265). Spaleniu uległo 1289 ha drzewostanów, prawie o 6 tys. ha mniej niż w roku poprzednim. Najwięcej pożarów wydarzyło się na terenie województwa mazowieckiego (23% ogólnej liczby), natomiast najmniej w województwach opolskim i warmińsko-mazurskim.

LICZBA POŻARÓW LASU I POWIERZCHNIA SPALONYCH DRZEWOSTANÓW według województw w 2013 r.

LICZBA POŻARÓW LASU:

1-125	251-500	751-1000
126-250	501-750	>1000

W wyniku
podpaleń
powstaje w LP

41%

pożarów

W Lasach Państwowych w 2013 r. wystąpiły 1682 pożary (34,4% pożarów lasu w Polsce) na powierzchni 261 ha (20,2% ogółu) – z wyłączeniem terenów użytkowanych przez wojsko. Najwięcej pożarów odnotowano na terenie RDLP Szczecin (241), a następnie Zielona Góra (199) i Katowice (192). Największą powierzchnię objęły pożary na terenie RDLP Katowice (62 ha), Lublin (30 ha) oraz Radom (21 ha), co łącznie stanowiło 43% powierzchni wszystkich pożarów w LP.

Średnia powierzchnia pożaru w lasach wszystkich rodzajów własności zmniejszyła się o 0,52 ha w stosunku do roku 2012, osiągając wielkość 0,26 ha (w roku 2012 było to 0,78 ha). W Lasach Państwowych średnia wielkość pożaru wyniosła 0,16 ha, a w lasach pozostałych form własności – 0,32 ha.

Głównymi przyczynami pożarów w Lasach Państwowych były podpalenia (41%) oraz nieostrożność dorosłych (25%). W wyniku przerzutów ognia z gruntów nieleśnych powstało 4% pożarów. Ciągłe znaczną pozycję stanowią pożary, których przyczyn nie ustalono (25% liczby pożarów oraz 27,6% powierzchni spalonych drzewostanów).

Najbardziej palnym miesiącem był sierpień (26,8% pożarów), następnie lipiec (19,2%), kwiecień (17,5%) i maj (14,6%). Najmniej pożarów w sezonie palności wybuchło w czerwcu i wrześniu.

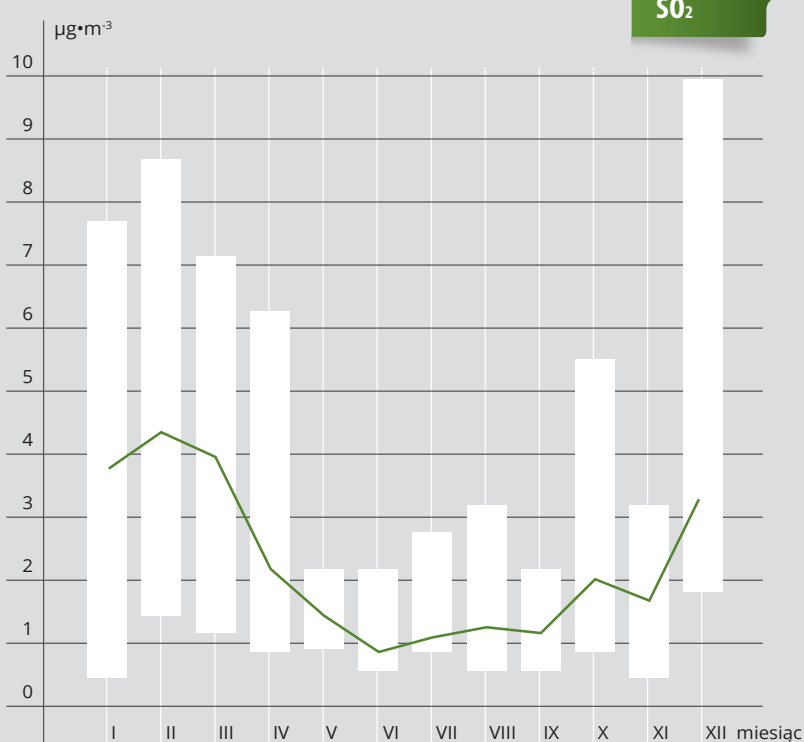

Zanieczyszczenia powietrza

Sieć monitoringu intensywnego lasów dostarcza informacji o głównych zanieczyszczeniach na terenach leśnych różnych regionów Polski. Tworzy ją 12 stałych powierzchni obserwacyjnych rozmieszczonych na terenie całej Polski, z których pięć zlokalizowano w drzewostanach sosnowych (nadleśnictwa: Chojnów, Strzałowo, Białowieża, Krucz i Zawadzkie), dwie w drzewostanach dębowych (nadleśnictwa Łąck i Krotoszyn) oraz dwie w buczynach (nadleśnictwa Gdańsk i Bircza). Trzy powierzchnie znajdują się w drzewostanach świerkowych (nadleśnictwa Suwałki, Szklarska Poręba i Piwniczna).

Średnie miesięczne stężenia dwutlenku siarki i dwutlenku azotu w powietrzu na badanych powierzchniach leśnych mieściły się w granicach $0,4-9,8 \mu\text{g SO}_2 \cdot \text{m}^{-3} \cdot \text{m}^{-\text{c}^{-1}}$ oraz $0,3-18,8 \mu\text{g NO}_2 \cdot \text{m}^{-3} \cdot \text{m}^{-\text{c}^{-1}}$. Niższe stężenia dwutlenku siarki niż w innych rejonach kraju notowano w Polsce północno-wschodniej, wyższe w Polsce południowej – w rejonach podgórskich, górskich i na Górnym Śląsku. W Polsce centralnej przyjmowały wartości pośrednie.

ZMIANY STĘŻENIA (wartości średnie, minima i maksima) dwutlenku siarki w powietrzu w ciągu roku 2013 na stałych powierzchniach obserwacyjnych monitoringu intensywnego

Poziom stężenie dwutlenku azotu, podobnie jak w latach poprzednich, był najwyższy na obszarze Polski centralnej. Obszary leśne Polski północno-wschodniej oraz rejony podgórskie i górskie charakteryzowały zdecydowanie niższe stężenia NO_2 .

Sieć monitoringu lasu tworzy

12

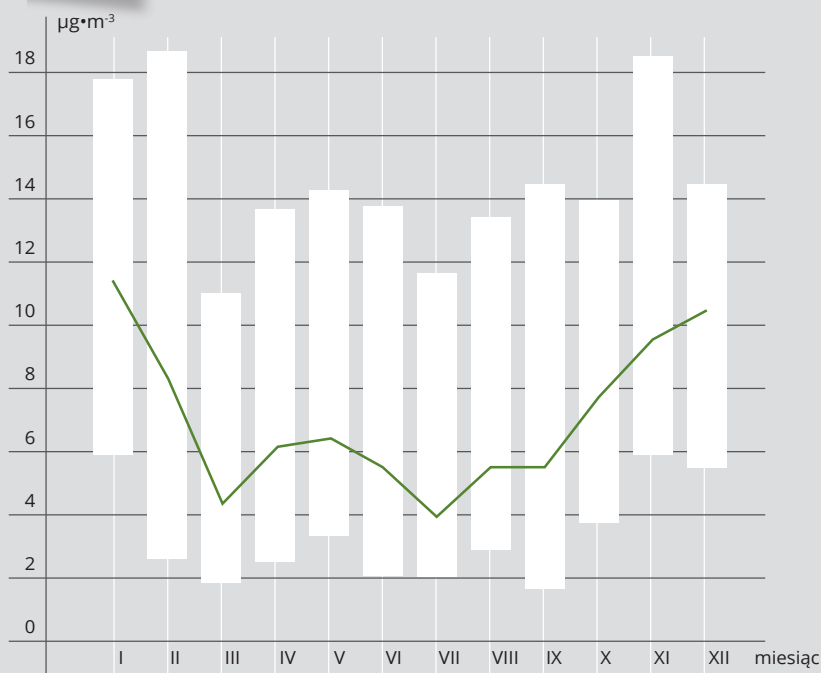
stałych powierzchni

W składzie zanieczyszczeń powietrza wyraźnie zaznaczała się sezonowa zmienność: w miesiącach półroczu zimowego, a zwłaszcza w styczniu, lutym, marcu, listopadzie i grudniu, notowano najwyższe stężenia SO_2 i NO_2 , wynikające głównie ze wzmożonych emisji tych gazów w sezonie grzewczym.

Atmosfera uwalnia się od niesionego ładunku zanieczyszczeń za pomocą m.in. opadów i osadów atmosferycznych w różnej postaci: deszczu, śniegu, mżawki, mgły itp.

Do opadów kwaśnych zalicza się opady, których odczyn przyjmuje wartości pH niższe od 5,6. Ponad połowę miesięcznych opadów na stałych powierzchniach obserwacyjnych monitoringu intensywnego w 2013 r., podobnie jak w roku 2012, stanowiły opady o pH poniżej 5,5.

NO_2

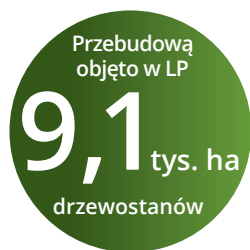
ZMIANY STĘŻENIA (wartości średnie, minima i maksima) dwutlenku azotu w powietrzu w ciągu roku 2013 na stałych powierzchniach obserwacyjnych monitoringu intensywnego

Z reguły na badanych powierzchniach odczyn obu typów opadów był bardziej kwaśny w miesiącach zimowych: styczniu, lutym, marcu, listopadzie i grudniu. W tych miesiącach pH osiągało szczególnie niskie wartości na południu Polski. Obszary Polski południowej, jak również centralnej i zachodniej, charakteryzowały się kwaśnym odczynem opadów, o średnim rocznym pH zbliżonym do 5,0. Nieco mniej kwaśne były opady w Polsce północno-wschodniej oraz środkowej.

ZAGROŻENIA TRWAŁOŚCI LASU

Podjęmowane przez leśników działania zmierzające do wzmocnienia trwałości lasu polegają przede wszystkim na przebudowie drzewostanów w kierunku ich dostosowania do warunków siedliskowych. W 2013 r. przebudowę drzewostanów w LP przeprowadzono na powierzchni 9,1 tys. ha, czyszczenia na 141,4 tys. ha, trzebieże zaś na 456,4 tys. ha. Ponadto stabilność drzewostanów wzmocniano poprzez wprowadzanie podsztyłów (0,5 tys. ha) i II piętra (4,5 tys. ha), dolesianie luk (1,4 tys. ha) oraz agrotechniczne i wodne zabiegi melioracyjne (60,6 tys. ha).

Ze względu na ograniczony wpływ działań ukierunkowanych na wzmocnienie trwałości lasu, co ma związek z negatywnymi skutkami występujących coraz częściej anomalii pogodowych, konieczne stało się znalezienie rozwiązań długofalowych, m.in. zabezpieczenie materiału nasiennego pochodzącego z drzew, krzewów i roślin runa leśnego. W efekcie podjętych prac, w grudniu 1995 r. otwarto w Miłkowie u podnóża Karkonoszy Leśny Bank Genów Kostrzyca (LBG), dla którego wytyczne programowe opracowali wspólnie przedstawiciele Lasów Państwowych i Instytutu Dendrologii PAN.

W LBG Kostrzyca zgromadzono 5809 zasobów genowych, obejmujących 90 gatunków roślin leśnych, zarówno całych populacji, jak i pojedynczych osobników. Z podanej liczby, 28 gatunków to drzewa i krzewy lasotwórcze. Pozostałe 62 gatunki to rośliny rzadkie, chronione, wpisane m.in. do *Polskiej czerwonej księgi roślin*. Zasoby LBG tworzą partie nasion przeznaczone do przechowywania długotrwałego w ciekłym azocie, pozyskane z wyselekcjonowanych drzewostanów nasiennych, drzewostanów zachowawczych oraz innych wybranych drzewostanów, a także z drzew matecznych, drzew pomnikowych oraz z innych pojedynczych drzew i części roślin.

W Pracowni Analizy DNA, wykorzystującej metody identyfikacji genetycznej zasobów genowych przechowywanych w LBG Kostrzyca, dokonywane są m.in.: identyfikacja genetyczna drzew matecznych, ocena wartości genetycznej i weryfikacja plantacji nasiennych sosny zwyczajnej, sprawdzanie pochodzenia skradzionego drewna, a także badanie fragmentów DNA odpowiedzialnych za odporność na chorobę grzybową dziesiątkującą drzewostany jesionowe w Europie.

STAN USZKODZENIA LASÓW

Stan uszkodzenia lasów w Polsce oceniany jest co-roczenie od 1989 r. w ramach programu Monitoringu Lasów, będącego jednym z elementów w systemie Krajowego Monitoringu Środowiska. Obserwacjami objęte są lasy różnych form własności oraz podlegające różnym formom ochrony. Badania wykonywane są na powierzchniach zlokalizowanych w drzewostanach liczących powyżej 20 lat. Do badań wybierane są drzewa próbne wszystkich gatunków drzewiastych.

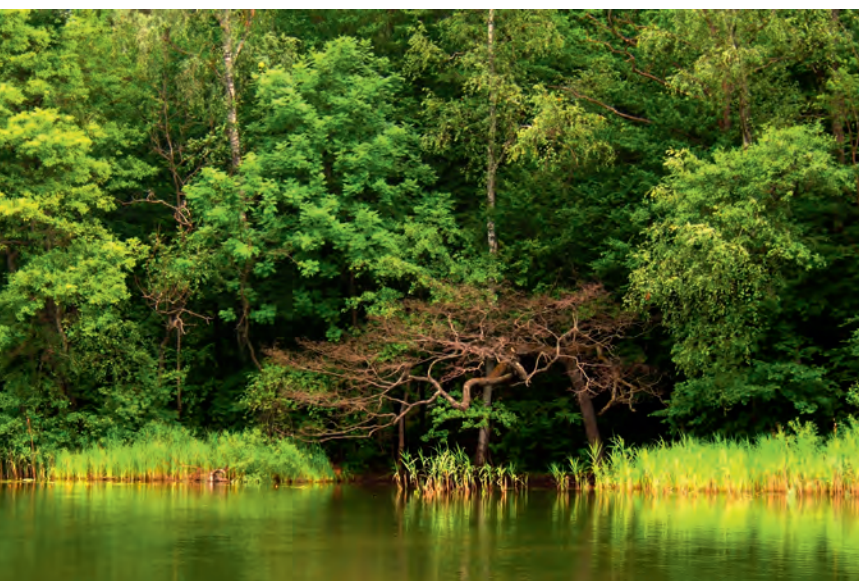
W polskich
lasach

13,7%

drzew to drzewa
zdrowe

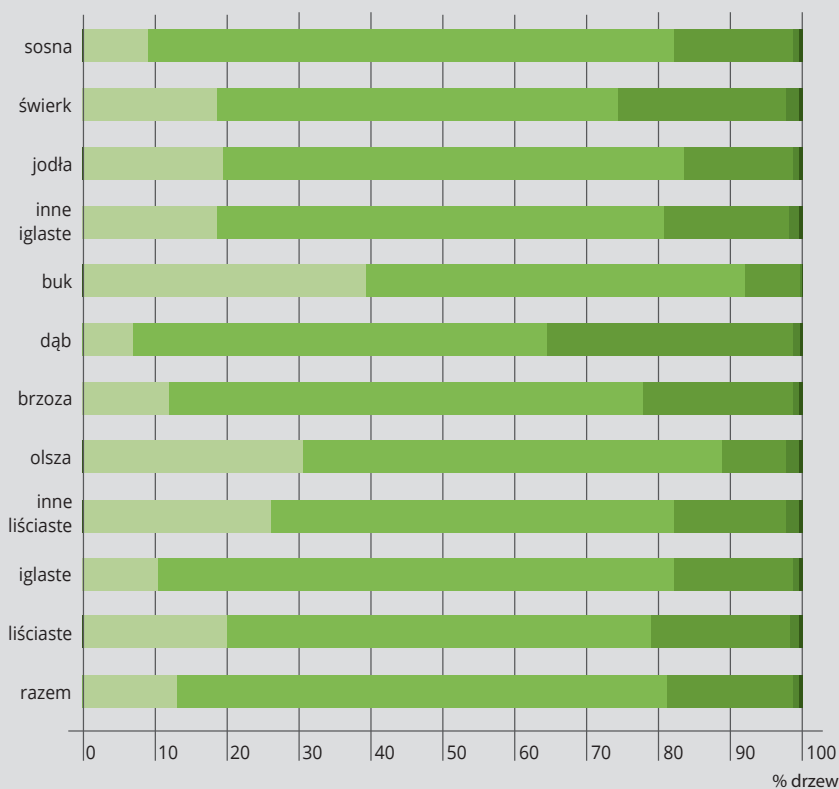
W 2013 r. ocenę defoliacji przeprowadzono na 39 640 drzewach w wieku powyżej 20 lat, znajdujących się na 1982 Stałych Powierzchniach Obserwacyjnych I rzędu (po 20 drzew na powierzchni).

Defoliacji nie stwierdzono (klasa defoliacji 0 – drzewa zdrowe) u 13,7% drzew objętych obserwacjami, w tym u 10,4% drzew gatunków iglastych i 20,0% drzew gatunków liściastych. Wśród gatunków iglastych najwyższy udział drzew bez defoliacji odnotowano u jodły (19,2% drzew), najniższy – u sosny (9,2% drzew). Wśród gatunków liściastych najwyższy udział drzew zdrowych wystąpił u buka (39,4% drzew), najniższy – u dębu (6,4% drzew).

Udział drzew uszkodzonych (defoliacja powyżej 25%, klasy defoliacji 2–4) dla wszystkich gatunków razem wynosił 18,8%. Wśród gatunków iglastych takich drzew było 17,8%, wśród gatunków liściastych – 20,7%. Wśród iglastych najniższym udziałem drzew uszkodzonych charakteryzowała się jodła (15,9% drzew), najwyższym odznaczał się świerk (27,0% drzew). Wśród gatunków liściastych najniższym udziałem drzew uszkodzonych charakteryzował się buk (7,3% drzew), najwyższym – dąb (34,8% drzew).

Stan zdrowotny lasów wykazuje niewielką zmienność w skali kraju w zależności od formy własności tych lasów. W lasach pozostających w zarządzie Lasów Państwowych udział drzew zdrowych wszystkich gatunków (klasa 0) wynosił 14,1%, uszkodzonych (klasy 2–4) – 18,1%. W roku 2013 nastąpiła niewielka poprawa poziomu zdrowotności lasów w kraju.

UDZIAŁ DRZEW MONITOROWANYCH GATUNKÓW na Stałych Powierzchniach Obserwacyjnych I rzędu (Monitoring Lasów) w klasach defoliacji w 2013 r.

KLASA:

- klasa 0 – od 0 do 10% def.,
- klasa 1 – od 11 do 25% def.,
- klasa 2 – od 26 do 60% def.,
- klasa 3 – powyżej 60% def.,
- klasa 4 – drzewa martwe

PROMOCJA ZRÓWNOWAŻONEGO LEŚNICTWA

Większość działań promocyjnych prowadzono w ramach kampanii społecznej „Lasy Państwowe. Zapraszamy”, koordynowanej przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych. Kampanię realizowano w czterech odsłonach komunikacyjnych, odpowiadających porom roku, obejmujących zarówno działania medialne, jak i organizację różnego rodzaju akcji i imprez, spośród których warto m.in. wymienić:

- ogólnopolskie „Święto Lasu” pod honorowym patronatem Prezydenta RP z centralnymi obchodami w Nadleśnictwie Niepołomice;
- centralne obchody „Święta Polskiej Niezapominajki” – festyn edukacyjny na terenie Leśnego Ośrodka Edukacyjnego w Jedlni-Letnisku;
- „Dzień Ziemi” – festyn organizowany na Polu Mokotowskim w Warszawie wspólnie z Fundacją Ośrodka Edukacji Ekologicznej i RDLP w Warszawie;
- udział w Pikniku Naukowym Centrum Nauki Kopernik i Polskiego Radia – Lasy Państwowe reprezentował Leśny Kompleks Promocyjny „Sudety Zachodnie”;
- „Wielkie Grzybobranie” – festyn edukacyjno-promocyjny w Długosiodle, poprzedzony akcją informacyjną na antenie Programu I Polskiego Radia;
- sadzenie „Lasu Trójki” – festyn na terenie Nadleśnictwa Celestynów, połączony z promocją zrównoważonej gospodarki leśnej na antenie radiowej.

Lasy Państwowe w 2013 r. włączały się również w międzynarodowe kampanie, takie jak Międzynarodowy Dzień Lasów (21 marca) czy Europejski Tydzień Leśny, którego celem było podkreślenie roli lasu, produktów i usług leśnych w gospodarce.

Działalność promocyjna była podejmowana także podczas międzynarodowych spotkań oraz w ramach współpracy z międzynarodowymi i europejskimi agendami zajmującymi się leśnictwem. Do ważniejszych spotkań należy zaliczyć 4. Sesję Międzypaństwowego Komitetu Negocyjacyjnego ds. Porozumienia o Lasach w Europie, połączoną z wizytą w Nadleśnictwie Jabłonna i w Puszczy Białowieskiej, oraz *The Global Landscape Forum* – spotkanie w ramach COP19, które Ministerstwo Środowiska oraz Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zorganizowały na Uniwersytecie Warszawskim.

Jednym ze sposobów promocji jest działalność medialna, z której Lasy Państwowe często korzystają.

„Lasy
Państwowe.
Zapraszamy”
to hasło kampanii
społecznej LP
w 2013 r.

Strona internetowa Lasów Państwowych jest podstawowym źródłem informacji o działalności PGL LP oraz o polskich lasach i ich ochronie. Zawiera treści dotyczące struktury organizacji, jej historii, gospodarki leśnej, działalności rynkowej i społecznej prowadzonej przez LP. W 2013 r. strona odnotowała znaczący wzrost oglądalności. Odwiedziło ją 2,411 mln tzw. unikalnych użytkowników (o 1,225 mln więcej niż w rekordowym roku poprzednim). Odnotowano ponad 10,285 mln odwiedzin (dwa razy więcej niż w 2012 r.) i blisko 20 mln odsłon (również dwa razy więcej niż w 2012 r.). W serwisie w 2013 r. umieszczono ponad 670 aktualności i ok. 100 wydarzeń.

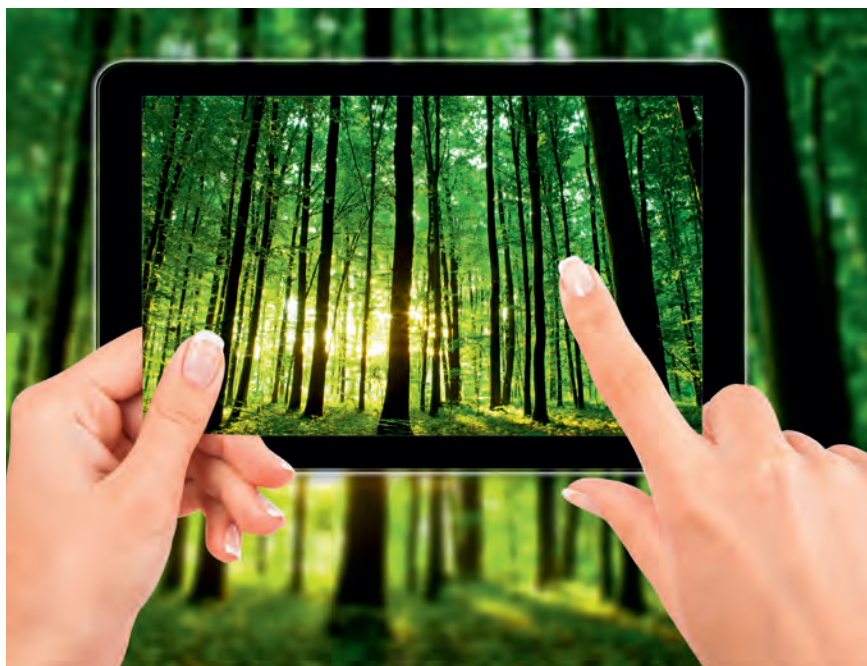
Stronę
www.lasy.gov.pl
odwiedziło w 2013 r.

2,4 mln
użytkowników

Lasy Państwowe są wydawcą i kolporterem prasy leśnej, adresowanej do różnych kręgów czytelników:

- miesięcznika „Głos Lasu” (nakład 16 tys. egz.) – magazynu wewnętrznego Lasów Państwowych;
- kwartalnika „Echa Leśne” (nakład 21 tys. egz.), skierowanego do ludzi zainteresowanych polskimi lasami, głównie turystów i miłośników lasu, ale także do partnerów handlowych, nauczycieli, uczniów i studentów;
- „Biuletynu Informacyjnego Lasów Państwowych” (nakład 1,5 tys. egz.) – oficjalnego organu dyrektora generalnego Lasów Państwowych, publikującego akty prawne odnoszące się do gospodarki leśnej w Polsce.

Lasy Państwowe realizowały w roku 2013 plan wydawniczy dostosowany do potrzeb edukacyjnych i promocyjnych. Ogółem wydano 28 pozycji. Były to publikacje w nakładach od kilkuset egzemplarzy do nawet 10 tys. (ulotki).

SŁOWNICZEK

B

Budowa przerębowa (BP) – typ budowy pionowej drzewostanów polegający na wzajemnym przenikaniu się grup i kęp drzew o różnym wieku i różnej wysokości.

C

Cięcia przedrębne – patrz **użytkowanie przedrębne**.

Czyszczenia – zespół zabiegów pielęgnacyjnych mających na celu uporządkowanie składu gatunkowego, formy zmieszania i struktury odnowienia oraz uregulowanie stopnia zagęszczenia i poprawę jakości drzewek.

D

Defoliacja – ubytek liści lub igieł wznoszący wraz z pogarszaniem się stanu zdrowotnego drzewa.

Drobnica – drewno okrągłe o średnicy w grubszym końcu do 5 cm (bez kory).

Drzewostany nasienne wyłączone – najcenniejsze drzewostany nasienne, których głównym celem jest dostarczanie nasion; nie podlegają one wyrębowi przez określony czas (wyłączone z cięć rębnych).

Drzewostany zachowawcze – drzewostany wydzielone dla zachowania zagrożonych populacji drzew leśnych rodzimych proveniencji.

E

Ekotyp – *rasa, forma ekologiczna* – ogół populacji jednego gatunku drzewa lub innej rośliny, zajmujących pewien obszar; wytwarza się pod wpływem długotrwałego oddziaływania warunków ekologicznych, które decydowały o powstaniu ekotypu. Ekotypy różnią się właściwościami fizjologicznymi, rzadziej cechami morfologicznymi.

F

Foliofagi – owady liściożerne.

G

Gospodarcze drzewostany nasienne – drzewostany, których pochodzenie i dobra jakość pozwalają oczekiwać, że z nasion w nich pozyskanych otrzyma się wartościowe potomstwo, zapewniające w danych warunkach siedliskowych trwałą, jakościowo i ilościowo zadowalającą produkcję drewna.

Gradacja – masowe występowanie owadów w wyniku korzystnego dla danego gatunku układu czynników ekologicznych.

Grubizna – (1) miąższość drzewa od wysokości pnia, o średnicy w cieńszym końcu co najmniej 7 cm w korze (dotyczy zapasu na pniu); (2) drewno okrągłe o średnicy w cieńszym końcu bez kory co najmniej 5 cm (dotyczy drewna pozyskanego);

grubizna brutto – w korze;

grubizna netto – bez kory i strat na wyróbce przy pozyskaniu.

Kambiofagi – owady żywiące się miazgą i tykiem.

Klasa do odnowienia (KDO) – typ budowy pionowej drzewostanów, w których przebiega równoczesne użytkowanie i odnawianie pod osłoną drzewostanu macierzystego, o stanie odnowienia nie spełniającym jeszcze zakładanych wymogów.

Klasa odnowienia (KO) – typ budowy pionowej drzewostanów, w których odbywa się równoczesne użytkowanie i odnawianie pod osłoną drzewostanu macierzystego, o stanie odnowienia pozwalającym przejść do kolejnych etapów jego pielęgnacji.

Klasa wieku – umowny okres, zwykle 20-letni, umożliwiający zbiorcze grupowanie drzewostanów według ich wieku; I klasa wieku obejmuje drzewostany do 20 lat, II – drzewostany w wieku 21–40 lat itd.

Lasy ochronne – lasy szczególnie chronione ze względu na pełnione funkcje lub stopień zagrożenia.

Lasy gospodarcze – lasy, w których prowadzi się planową hodowlę w celu realizacji funkcji produkcyjnej drewna i innych płodów leśnych z zachowaniem zasad ładu przestrzennego i czasowego.

Lesistość (wskaźnik lesistości) – procentowy stosunek powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej kraju (obszaru).

Leśny kompleks promocyjny (LKP) – obszar funkcjonalny o znaczeniu ekologicznym, edukacyjnym i społecznym, powołany w celu promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej oraz ochrony zasobów przyrody w lasach.

Miąższość drewna – objętość drewna, mierzona w metrach sześciennych (m³).

Odnowienia – nowe drzewostany powstałe w miejscu dotychczasowych, usuniętych w toku użytkowania lub zniszczonych przez klęski żywiołowe;

odnowienia naturalne – gdy drzewostany powstają z samosiewu lub odrośli;

odnowienia sztuczne – gdy są zakładane przez człowieka.

Patogeny – czynniki wywołujące choroby; pierwotne atakują organizmy żywe, wtórne atakują drzewa uszkodzone.

Pierśnica – grubość (średnica) drzewa stojącego, mierzona na wysokości 1,3 m nad ziemią.

Posusz – drzewa obumierające lub obumarłe na skutek nadmiernego zagęszczenia w drzewostanie, opanowania przez szkodniki owadzie pierwotne lub wtórne, oddziaływania emisji przemysłowych, zmiany warunków wodnych itp.

Roczny etat miąszościowy cięć w LP – rozmiar użytkowania lasu w danym roku, określony na podstawie planów urzędzenia lasu jako suma etatów cięć rębnych i przedrębnych poszczególnych nadleśnictw (orientacyjnie ok. 1/10 etatu użytkowania ustalonego na 10-lecie). Jest to wielkość zmienna, zależna od stanu lasu; suma etatów rocznych w danym nadleśnictwie musi być bilansowana w 10-leciu, tj. pod koniec obowiązującego planu urzędzenia lasu;

roczny etat miąszościowy cięć rębnych w LP – suma, odniesiona przeciętnie do jednego roku, etatów cięć rębnych poszczególnych nadleśnictw;

K

L

M

O

P

R

T

etaty cięć rębnych dla poszczególnych nadleśnictw ustalane są w planach urządzenia lasu jako wielkości nieprzekraczalne w całym (w zasadzie 10-letnich) okresach obowiązywania tych planów;

roczny etat miąższościowy cięć przedrębnych w LP – suma, odniesiona przeciętnie do jednego roku, orientacyjnych etatów cięć przedrębnych poszczególnych nadleśnictw.

Trzebieże – cięcia pielęgnacyjne wykonywane w drzewostanach, które przeszły już okres czyszczeń, polegające na usuwaniu z drzewostanu drzew gospodarczo niepożądanych. Pozytywny wpływ trzebieży wyjawia się wzmożonym przyrostem grubości, wysokości i wielkości koron drzew oraz polepszeniem jakości drzewostanu.

Typ siedliskowy lasu – uogólnione pojęcie grupy drzewostanów na siedliskach o podobnej przydatności do produkcji leśnej; podstawowa jednostka klasyfikacji typologicznej w Polsce.

Użytkowanie przedrębne – pozyskiwanie drewna związane z pielęgnowaniem lasu.

Użytkowanie rębne – pozyskiwanie drewna związane z odnowieniem drzewostanu lub wylesieniem z powodu zmiany przeznaczenia gruntu; drewno pozyskane w ramach użytkowania rębego to użytki rębne.

Z

Zalesienia – lasy założone na gruntach nieleśnych, do tychczas użytkowanych rolniczo lub stanowiących nieużytki.

Zapas na pniu – miąższość (objętość) wszystkich drzew żywych na danym obszarze (drzewostan, województwo, kraj itp.), o pierśnicy powyżej 7 cm (w korze). Zapas na pniu w przeliczeniu na 1 ha nazywany jest zasobnością.

Zasobność – patrz **zapas na pniu**.

Zręby zupełne – powierzchnia, na której w ramach użytkowania rębego usunięto cały drzewostan, przewidywana do odnowienia w najbliższych pięciu latach.

Skróty

BP – budowa przerębowa (typ drzewostanu)

BULiGL – Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej

IBL – Instytut Badawczy Leśnictwa

KDO – klasa do odnowienia (typ drzewostanu)

KO – klasa odnowienia (typ drzewostanu)

KPZL – Krajowy Program Zwiększania Lesistości

LKP – leśny kompleks promocyjny

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

OHZ – ośrodek hodowli zwierzyzny

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WISL – Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasu

Leśne kompleksy promocyjne to jednostki funkcjonalne, na terenie których prowadzona jest działalność edukacyjna oraz doskonalone są zasady zagospodarowania integrujące cele powszechnej ochrony przyrody, wzmacniania funkcji środowiskotwórczych lasu, trwałego użytkowania zasobów leśnych i uspołecznienia zarządzania lasami. Ich powołanie na terenach Lasów Państwowych było elementem realizacji polityki leśnej państwa i zapisów ustawy o lasach. Leśne kompleksy promocyjne to również szczególne obszary o znaczeniu naukowym i badawczym, gdzie dzięki pełnemu rozpoznaniu środowiska leśnego prowadzone są interdyscyplinarne badania, których wyniki pozwalają na doskonalenie metod gospodarowania lasem i określenie dopuszczalnych granic ingerencji gospodarczych w ekosystemy leśne. Są ponadto alternatywą dla nadmiernie przeciążonych ruchem turystycznym parków narodowych, w których turystyka odbywa się według rygorystycznych, ściśle określonych zasad. Dają możliwość żywego kontaktu z przyrodą, bez większych ograniczeń wstępu i poruszania się po lesie, także dla osób niepełnosprawnych, co jest niezmiernie istotne w edukacji, szczególnie dzieci i młodzieży.

Prowadzona przez Lasy Państwowe polityka promocji ekologicznej gospodarki leśnej pozwoliła na utworzenie we wszystkich 17 regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych 25 LKP, których łączna powierzchnia wynosi ponad 1225 tys. ha, w tym w PGL Lasy Państwowe – prawie 1200 tys. ha, co odpowiada 17% powierzchni znajdującej się w zarządzie PGL LP.

Wydawca:
CENTRUM INFORMACYJNE
LASÓW PAŃSTWOWYCH
Warszawa 2014
ul. Grójecka 127
02-124 Warszawa

e-mail: cilp@cilp.lasy.gov.pl
www.lasy.gov.pl

Opracowanie redakcyjne:
Wawrzyniec Milewski

Zdjęcia:
Paweł Fabijański (ss. 11, 31),
Krzysztof Fronczak (ss. 20, 27),
Jarosław Ramucki (s. 38).
Shutterstock.com: puchan (ss. 5, 12, 42),
Diego Cervo (s. 19), Julia Ivantsova (s. 45).

Zdjęcie na okładce i przy tytułach rozdziałów:
Paweł Fabijański

ISBN 978-83-63895-52-5

Projekt graficzny
i przygotowanie do druku:
Fabryka Wyobraźni

Druk:
ORWLP w Bedoniu

Centrum Informacyjne
Lasów Państwowych

ISBN 978-83-63895-52-5